

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

417- 44/19
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 20868
датум: 18. 07.2019.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Извештај за 2018. годину

Београд, 2019. година

Уводна реч заштитника грађана

Поштовани сарадници,

Пред вама је седми годишњи извештај Заштитника грађана о активностима које је спровео у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у Републици Србији и други по реду откако сам на функцији заштитника грађана од јула 2017. године.

Током 2018. године обављене су 44 посете местима где се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, а на основу утврђених неправилности у раду надлежним органима упућено је 296 препорука.

Проблеми са којима су у претходном периоду лица лишена слободе била суочена у Републици Србији, евидентирани су и у овој извештајној години. Оцењујем да је у извештајном периоду остварен напредак по питању спречавања и искорењивања тортуре, али да је и даље присутно неадекватно поступање службених лица према лицима лишеним слободе у одређеном броју случајева. Такво поступање између осталог је последица недовољног броја запослених, устаљених стереотипа према овој осетљивој групи и благе казнене политике према службеним лицима. Додатно отежавајући фактори су лоши смештајни услови у којима борава лица лишена слободе и непостојање законске регулативе или недовољна законска уређеност и усаглашеност са међународним стандардима. Иако је тортура апсолутно забрањена како националним законима, тако и међународним документима, потребно је још доста тога урадити да би лица лишена слободе била потпуно заштићена од свих облика тортуре и неадекватног поступања.

Када је у питању полицијско задржавање, и ове године Извештај бележи лоше материјалне услове у просторијама за задржавање, њихову недовољну опремљеност, одсуство могућности за боравак на отвореном простору приведенних лица и недовољан број просторија. Евидентирана је такође и раширена пракса присуствовања полицијских службеника лекарским прегледима задржаних грађана.

Извештај даље, констатује велики број неадекватних објеката који се користе за смештај осуђених и притворених лица. Затвори у Србији су већ годинама пренасељени, са лошим материјалним условима и налазе се у објектима који не испуњавају савремене захтеве третмана лица лишених слободе. Као проблем у већини завода за извршење кривичних санкција уочен је недостатак службеника, посебно у служби обезбеђења и третмана, као и њихов нерешен радни статус. НПМ у својим извештајима посебно указује да због недостатка активности притворена лица и осуђеници из затворених одељења време углавном проводе у својим спаваоницама.

У установама социјалне заштите затвореног типа (тзв. домовима) и даље се налази велики број корисника који су смештени на дужи временски период. У извештају се констатује да и у овом извештајном периоду нису направљени значајни помаци у процесу деинституционализације. Такође, у установама је настављена и примена мере фиксације према корисницима, иако овакво спутавање није прописано законом. У појединим установама смештајни и услови за очување приватности корисника су и даље незадовољавајући, а хроничан проблем - недостатак запослених доводи и до ускраћивања њихових основних права.

Током 2018. године настављен је тренд смањења прилива миграната у Републику Србију, а промењена је и њихова рута кретања према земљама Европске уније. Услед тога, привремено су затворена три прихватна центра и побољшани су услови за боравак миграната у постојећим објектима. Здравствена заштита је добро организована, а настављено је и са укључивањем деце миграната у предшколско и основно школско образовање, што је посебно похвално.

Заштитник грађана је наставио да активно учествује у раду Мреже НППМ-а земаља југоисточне Европе, а током 2018. године одржани су састанци "Притвор у контексту миграција и делотворне алтернативе" и "Превенција суицида и предозирање у установама детенције", на којима су учествовали и представници НППМ-а Републике Србије.

Представници удружења Посматрачи националних механизма за превенцију тортуре наставили су са проценом ефикасности рада НППМ-а Србије, започету током 2017. године и овог пута пратили су начин обављања посета и извештавања о њима. Очекујем да ће Извештај удружења и сугестије изнете у њему бити од великог значаја за унапређење рада НППМ-а.

Крајем 2018. године десиле су се организационе промене у раду НППМ-а. Некадашњи заменик заштитника грађана за права лица лишених слободе Милош Јанковић руководио је НППМ-ом у скоро целокупном извештајном периоду, до 2. децембра 2018. године, када му је истекао мандат. Такође, крајем године Народна Скупштина је одобрила нов Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у стручној служби Заштитника грађана, којим је повећан број извршилаца на пословима НППМ-а са четири на шест извршилачких места, чиме су повећани капацитети превентивног механизма.

Заштитник грађана је и током 2018. године наставио сарадњу са Покрајинским омбудсманом у обављању посета местима детенције која се налазе на територији АП Војводине. Такође, настављена је и сарадња са организацијама цивилног друштва. Важење споразума о сарадњи са удружењима је истекло током године, па су на основу новог јавног позива изабрана четири удружења: Комитет правника за људска права (УИКОМ), Београдски центар за људска права, Међународна мрежа помоћи (IAN) и Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S).

Настављен је конструктиван дијалог и добра сарадња са органима јавне власти, а после неколико година Заштитник грађана имао је прилику и да пред надлежним одборима Народне скупштине представи Извештај о раду НППМ за 2017. годину.

Захваљујем се свим органима, удружењима и појединцима са којима смо током 2018. године сарађивали обављајући послове Националног механизма за превенцију тортуре. Извештај који је пред вама, надам се, представља још један допринос Националног механизма за превенцију тортуре и његових партнера са националног и међународног нивоа у изградњи друштва у којем се поштује физички и психички интегритет и достојанство сваког лица лишеног слободе.

мр Зоран Пашалић
заштитник грађана

Садржај:

Уводна реч заштитника грађана	3
1. Увод.....	6
1.1. Мандат.....	6
1.2. Најзначајнији подаци о активностима у 2018. години	7
2. Методологија, ресурси и организација	8
2.1. Методологија	8
2.2. Буџет НПМ	9
2.3. Посебна јединица НПМ.....	9
2.4. Учешће Покрајинског омбудсмана и цивилног сектора	9
3. Остваривање мандата.....	10
3.1. Посете установама	10
3.2. Извештаји о посетама и препоруке	10
3.3. Дијалог са органима власти.....	11
3.4. Промоција НПМ/превенције тортуре	12
3.5. Сарадња у оквиру НПМ Мреже.....	12
3.6. Остали облици сарадње.....	12
3.7. Годишњи извештај.....	13
4. Стање и активности по областима.....	14
4.1. Полицијско / тужилачко задржавање	14
4.2. Мера притвора и казна затвора.....	15
4.3. Смештај без пристанка у психијатријским установама и задржавање у установама социјалне заштите	16
4.4. Поступање према избеглицама / мигрантима	18
ДОДАТАК I.....	20
Препоруке упућене органима власти.....	20
<i>I-1 - Препоруке упућене полицијским управама и станицама .....</i>	<i>20</i>
<i>I-2 - Препоруке упућене заводима за извршење кривичних санкција .....</i>	<i>22</i>
<i>I-3 - Препоруке упућене психијатријским установама и установама социјалне заштите .....</i>	<i>38</i>
<i>I-4 - Препоруке упућене ради унапређења поступања према избеглицама / мигрантима.....</i>	<i>46</i>
ДОДАТАК II.....	49
Одлука о накнадама за учешће у обављању послова	49
Националног механизма за превенцију тортуре	49
ДОДАТАК III	51
Споразум о сарадњи	51

1. Увод

1.1. Мандат

Опционим протоколом уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ (Опциони протокол) државе чланице су се споразумеле да успоставе систем редовних посета местима где се налазе лица лишена слободе од стране независних међународних и домаћих тела, ради превенције тортуре и других сурових нељудских или понижавајућих казни и поступака.

Опционим протоколом је успостављен Поткомитет за превенцију тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака (Поткомитет за превенцију тортуре), који је овлашћен да обилази сва места задржавања и да даје препоруке државама чланицама у вези са заштитом лица лишених слободе од тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.

Истовремено, Опционим протоколом одређено је да свака држава чланица има обавезу да има, успостави или одреди једно или више тела на националном нивоу која врше посете ради превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.

НПМ има право:

- на приступ свим подацима о броју и третману лица лишених слободе у установама задржавања, као и броју установа и њиховој локацији;
- на приступ свим притворским установама, њиховим инсталацијама и објектима, по слободном избору;
- на несметане разговоре са лицима лишеним слободе без присуства сведока, било лично или са преводиоцем уколико је потребно, као и било којом другом особом за коју НПМ сматра да може да пружи значајне информације, по слободном избору;
- на контакте са Поткомитетом за превенцију тортуре, да му доставља податке и састаје се с њим.

НПМ је овлашћен да редовно проверава третман лица лишених слободе у установама задржавања, да даје препоруке надлежним органима у циљу побољшања третмана и положаја лица лишених слободе и да се спрече тортура, сурови, нељудски или понижавајући поступци и кажњавање, узимајући у обзир релевантне норме Уједињених нација, као и да подноси предлоге и даје мишљења у вези с важећим или предложеним законима.

Држава је дужна да гарантује функционалну независност НПМ и независност његовог особља, као и да стави на располагање потребна средства за функционисање НПМ.

Ниједан орган или службено лице не могу да наложе, примене, допусте или толеришу било коју санкцију против било ког лица или организације зато што су НПМ саопштили неку информацију, било истиниту или неистиниту, и ниједно такво лице или организација не смеју сносити неке друге консеквенце ни на који начин.

Однос између НПМ и државних органа базиран је на принципу поверења и сарадње. Надлежни државни органи дужни су да размотре препоруке НПМ и ступе у дијалог с њим у вези с могућим мерама имплементације.

¹ Усвојен 18. децембра 2002. године у Њујорку, на 57. седници Генералне скупштине Уједињених нација Резолуцијом А/РЕС/57/199, ступио на снагу 22. јуна 2006. године.

Надлежни државни органи дужни су да објаве и дистрибуирају годишње извештаје НПМ.

Србија је потписала Опциони протокол 25. септембра 2003. године, а ратификовала га 1. децембра 2005. године.²

Србија је постала држава чланица Опционог протокола достављањем ратификационог акта Генералном секретару УН 26. септембра 2006. године.

У Србији није формиран нови орган НПМ, већ је изабран аутентичан, комплексан модел НПМ, који подразумева да послове НПМ обавља постојећи независни државни орган, у сарадњи са органима децентрализованих јединица и цивилним сектором. НПМ је установљен Законом о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола, усвојеним 28. јула 2011. године.³

Послове НПМ обавља Заштитник грађана у сарадњи са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода.⁴

1.2. Најзначајнији подаци о активностима у 2018. години

Током извештајног периода НПМ обавио је 44 посете установама у којима се налазе лица лишена слободе. О обављеним посетама сачињено је 40 извештаја. У извештајима из посета упућено је 296 препорука.

Заштитник грађана је током извештајног периода присуствовао и на два састанка Мреже НПМ земаља југоисточне Европе, које је организовао НПМ Црне Горе, који је био и председавајући Мрежом током извештајног периода. Теме састанака Мреже биле су "Притвор у контексту миграција и делотворне алтернативе" и "Превенција суицида и предозирање у установама детенције". НПМ Србије је током извештајног периода био председавајући Медицинском групом Мреже.

Представници НПМ прошли су неколико значајних обука током извештајног периода, који су се односили на праћење препорука НПМ, мониторинг принудног враћања и стручно усавршавање у страном НПМ (више под тачком 2.5).

У погледу међународне сарадње, НПМ је учествовао на бројним међународним конференцијама у организацији Савета Европе, ОЕБС-а, Европске мреже националних институција за људска права, као и НПМ Аустрије, СР Немачке, Јерменије, Словеније и других (више под тачком 3.6).

Током године представници удружења Посматрачи националних механизма за превенцију тортуре⁵ наставили су процену ефикасности рада НПМ Србије, започету током 2017. године. Овога пута, представници Удружења су пратили начин обављања посета неколико установа различитог типа и извештавања о обављеним посетама.

² „Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, број 16/05, измене 2/06.

³ Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Службени гласник РС - Међународни уговори“, број 7/11).

⁴ Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола, члан 1.

⁵ Observatory of national preventive mechanisms against torture (NPM Obs.).

2. Методологија, ресурси и организација

2.1. Методологија

Методологија рада НПМ Србије првенствено је заснована на одредбама Опционог протокола. НПМ у свом раду има искључиво превентивни приступ и не врши контролу законитости и правилности рада надлежних органа у појединачним случајевима, већ о томе благовремено обавештава организациону јединицу Заштитника грађана која поступа по притужбама лица лишених слободе.

Методологија НПМ препознаје следеће врсте посета: редовне, посете ради праћења поступања по препорукама (*follow-up*), тематске и ванредне (*ad hoc*). Посете могу бити најављене и ненајављене.

Након почетног периода, у ком је циљ утврђен методологијом био да се обаве редовне посете свим установама, планирано је да се у наредном периоду повећа број контролних (*follow-up*) посета. Тиме се омогућује праћење стања утврђеног током редовних посета, нарочито поступање надлежних органа по упућеним препорукама НПМ.

У склопу припреме посете установи, разматрају се постојеће информације о установи. Врши се подела задужења, тако што се тим за посету по правилу дели у четири тематске групе – прва опажа смештајне услове (група за опажање услова смештаја), друга разматра остваривање правне заштите у установи (правна група), трећа се бави питањима третманског рада са лицима лишеним слободе (третманска група), док четврта испитује остваривање здравствене заштите лица смештених у установи (здравствена група). У циљу повећања ефикасности у прикупљању релевантних информација током посете, свим члановима тима се унапред доставља радни материјал (упитници, структура и модели делова извештаја), који им служи као водич.

Тимови НПМ за посете установама у којима су смештена лица лишена слободе су мултидисциплинарни, по правилу састављени од искусних правника, психијатра, форензичара и психолога.

Редовне посете се по правилу обављају по унапред одређеним фазама. Прва фаза је разговор са руководством установе, други део је заједнички обилазак установе. У трећој фази, представници тематских група тима НПМ (правна, третманска и здравствена група), обављају разговоре са руководиоцима референтних служби и разматрају документацију. У четвртој фази се обављају разговори са лицима лишеним слободе, а у петој фази се након кратког састанка свих тематских група обавља завршни разговор са руководством установе на ком се износе прелиминарни утисци о посети и уоченом стању. Поступање по утврђеним фазама није обавезно, оно зависи од врсте посете и других околности. Уобичајена је пракса да се у другим врстама посета поједине фазе изостављају.

У складу са методологијом рада, извештаји се по правилу сачињавају по унапред утврђеној структури. Међутим, у зависности од врсте посете и података који се прикупљају током конкретне посете, на предлог чланова тима унапред задата структура извештаја се може изменити и прилагодити карактеру посете.

У извештајима о посетама установама у којима су смештена лица лишена слободе НПМ утврђује пропусте и упућује препоруке за отклањање уочених недостатака који могу довести или доводе до тортуре или злостављања. Када се утврди недостатак, односно неправилност у раду уз упућену препоруку наводе се и релевантни прописи и стандарди са којима би требало ускладити постојеће стање, односно поступање.

Извештаји се достављају посећеној установи и надлежном министарству, којима се по правилу оставља рок у ком је потребно да се изјасне о поступању по упућеним препорукама, са позивом за успостављање дијалога у циљу разматрања спровођења препорука. Циљ дијалога је сагледавање стања у посећеној установи и систему као целини, пре свега ради изналажења најбољег начина за спровођење препорука које је НПМ упутио након обављених посета.

У циљу одржавања равнотеже између поверљивости и транспарентности у раду, НПМ извештај о посети установи, у коме су анонимизовани сви лични подаци, објављује се након изјашњења надлежних органа по упућеним препорукама из извештаја. Извештаји и одговори органа се објављују на интернет страници Заштитника грађана и подстраници НПМ.

2.2. Буџет НПМ

За потребе обављања послова НПМ у оквиру усвојеног буџета Заштитника грађана за 2018. годину обезбеђена су финансијска средства у висини од 10.999.489,50 динара (око 93.000,00 €).

2.3. Посебна јединица НПМ

До октобра 2018. године пословима НПМ руководила је посебна јединица – Секретаријат НПМ. Секретаријат је био непосредно одговоран за свој рад Заштитнику грађана, односно заменику Заштитника грађана задуженом за послове НПМ. До 2. децембра 2018. године тј. до пред сам крај извештајног периода, НПМ је руководио господин Милош Јанковић, заменик заштитника грађана за лица лишена слободе.

У октобру 2018. године донет је нов Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у стручној служби Заштитника грађана,⁶ који је Народна Скупштина одобрила у пленуму у децембру исте године. Новим Правилником Секретаријат је преименован у Одељење и проширен је број извршилаца који раде у њему на шест – по три самостална и три виша саветника, од којих је један начелник Одељења. Такође, одређено је да начелник за рад Одељења и за свој рад одговара Заштитнику грађана, односно заменику Заштитника грађана задуженом за послове НПМ, руководи тимом за посете у одсуству Заштитника грађана, односно заменика Заштитника грађана задуженом за послове НПМ и др.

Административно-техничке послове за потребе рада НПМ обавља Стручна служба Заштитника грађана.

2.4. Учесће Покрајинског омбудсмана и цивилног сектора

Заштитник грађана је у складу са закљученим Меморандумом о сарадњи,⁷ током 2018. године наставио сарадњу са Покрајинским заштитником грађана – омбудсманом АП Војводине (Покрајински омбудсман) у обављању посета местима детенције на територији АП Војводине. Представници Покрајинског омбудсмана учествовали су у 6 посета.

Током 2018. године је истекло важење споразума о сарадњи Заштитника грађана и организација цивилног друштва у обављању послова НПМ, па су након Јавног позива, који је објављен у Службеном гласнику⁸ и на интернет страници Заштитника грађана, изабрана четири удружења са којима Заштитник грађана сарађује: Комитет правника

⁶ Број 213-558/2018 од 19. октобра 2018. године.

⁷ Потписан 12. децембра 2011. године.

⁸ Број 25 од 30. марта 2018. године.

за људска права, Београдски центар за људска права, Међународна мрежа помоћи и Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом. Са овим удружењима су закључени Споразуми на период од једне године и могућношћу продужења на још једну годину.

Током године донета је нова Одлука о накнадама за учешће у обављању послова НПМ.⁹

2.5. Обука запослених

Представница НПМ учествовала је у радионици „Оснаживање праћења препорука НПМ“ у Копенхагену, коју су организовали Међународни институт омбудсмана, Омбудсман Данске и Асоцијација за превенцију тортуре.

Два представника НПМ су похађала тренинг „Мониторинг принудног враћања“, коју су организовали ФРОНТЕКС¹⁰ и друге међународне организације које се баве заштитом избеглица и миграната.

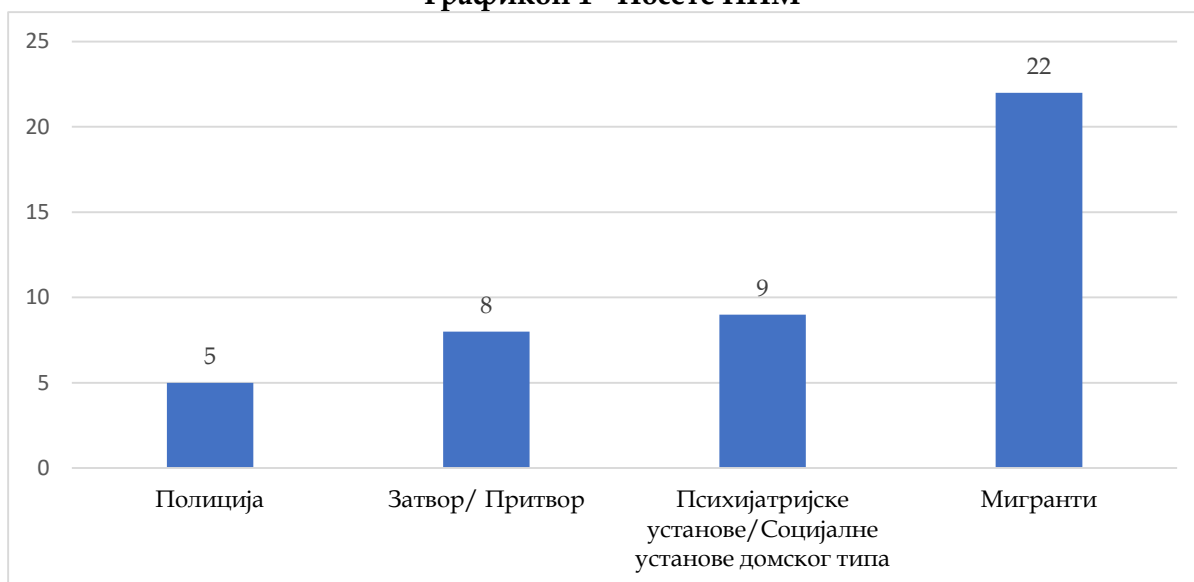
Представник НПМ је прошао тромесечно усавршавање у НПМ Словеније, у оквиру Програма за запослене у државним органима земаља западног Балкана који организује Европски фонд за Балкан.

3. Остваривање мандата

3.1. Посете установама

Током извештајног периода, НПМ је обавио 44 посете установама у којима се налазе лица лишена слободе. Посећено је 5 полицијских станица, 8 завода за извршење кривичних санкција, 4 установе социјалне заштите домског типа, од којих је једна установа посећена 2 пута током године и 4 психијатријске болнице/одељења. Такође, обављене су и 22 посете у циљу праћења поступања према избеглицама и мигрантима.

Графикон 1 - Посете НПМ

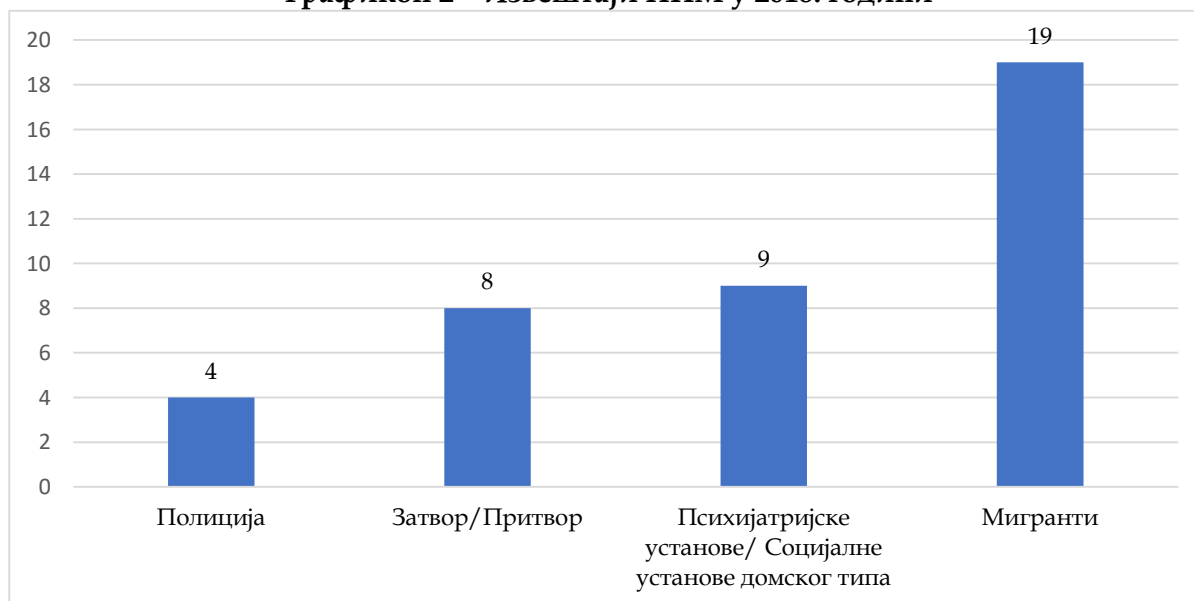
3.2. Извештаји о посетама и препоруке

⁹ Број 287-84/18 од 23. октобра 2018. године, са изменама и допунама од 6. новембра 2018. године.

¹⁰ L'agence européenne de garde-frontières et de garde-côtes.

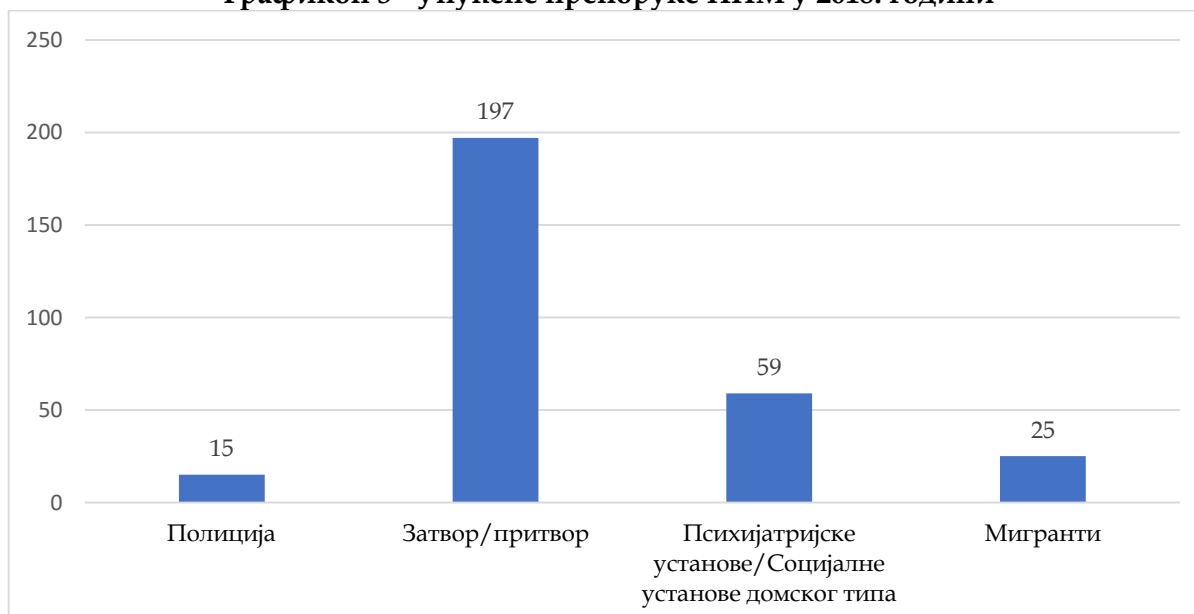
Током извештајног периода, НПМ је сачинио 40 извештаја о посетама. Од овог броја, 4 извештаја односе се на поступање полиције према доведеним и задржаним лицима, 8 на поступање према притвореним и лицима на извршењу казне затвора, 9 извештаја се односи на рад психијатријских и установа социјалне заштите, док се 19 извештаја односи на поступање надлежних органа према мигрантима/тражиоцима азила.

Графикон 2 – Извештаји НПМ у 2018. години

У извештајима из посета упућено је 296 препорука. Од тога, 197 препорука односе се на поступање према лицима на извршењу мере притвора и казне затвора, 15 препорука према лицима према којима су примењена полицијска овлашћења довођење и задржавање у полицијским станицама, 59 препорука се односе на поступање према лицима која се налазе на смештају и лечењу у психијатријским установама и корисницима смештеним у установама социјалне заштите домског типа и 25 препорука се односе на унапређење стања у области миграција.

Графикон 3 – Упућене препоруке НПМ у 2018. години

Све препоруке упућене посећеним установама / надлежним министарствима налазе се у делу Извештаја – ДОДАТАК.

3.3. Дијалог са органима власти

Представници НПМ имали су састанак са Комисијом МУП за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре, која је у новом саставу од фебруара 2018. године. На састанку су размењене информације и искуства из мониторинга полицијских станица, представљен је рад НПМ у области превенције тортуре у полицији, као и рад Комисије. На крају састанка договорена је будућа сарадња.

3.4. Промоција НПМ/превенције тортуре

Мандат и активности НПМ представљени су на семинару „Забрана мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања – надзор над поступањем полиције“, који су за припаднике Министарства унутрашњих послова, поводом Међународног дана људских права, организовали Савет Европе и Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС).

3.5. Сарадња у оквиру НПМ Мреже

У оквиру Мреже НПМ земаља југоисточне Европе одржана су два састанка у Подгорици. Први састанак се бавио превенцијом самоубиства и предозирања и статусом особља НПМ. Други се бавио детенцијом и њеним алтернативама у контексту миграција.

Током 2018. године НПМ Србије је председавао Медицинском групом Мреже.

3.6. Остали облици сарадње

Током године представници удружења Посматрачи националних механизма за превенцију тортуре¹¹ су наставили процену ефикасности рада НПМ Србије, започету током 2017. године. Овога пута, представници Удружења су пратили начин обављања посета неколико установа различитог типа и извештавања о обављеним посетама.

Заштитник грађана и заменик заштитника грађана су учествовали на конференцији коју су у Триру заједнички организовали НПМ Аустрије, СР Немачке и Савет Европе, на тему „Мониторинг домова за старе“.

Поводом 10 година постојања НПМ Јерменије, Заштитник грађана је учествовао и на међународној конференцији која је тим поводом одржана у Јеревану. Заменик заштитника грађана задужен за НПМ и други представници институције су учествовали на конференцији у Љубљани „Процена утицаја НПМ“, коју су поводом десетогодишњице рада организовали НПМ Словеније и Савет Европе.

Заштитник грађана учествовао је на регионалној конференцији у Милану под називом „Удруживање снага у превенцији тортуре и других облика злостављања у контексту имиграционог притвора“. Конференцију су организовали Канцеларија за демократске институције и људска права при ОЕБС и Асоцијација за превенцију тортуре.

НПМ је одржао састанак са представницима Националног омбудсмана Краљевине Холандије, на коме је приказао начин обављања мониторинга прихватних центара за мигранте и центара за азил, а поводом истраживања које представници ове институције обављају и име Европског одбора Међународног института омбудсмана.¹²

¹¹ Observatory of national preventive mechanisms against torture (NPM Obs.).

¹² International Ombudsman Institute (IOI).

Представница НПМ је учествовала на радном састанку који је у Бриселу организовала Европска мрежа националних институција за људска права¹³ о стању у области азила и миграција.

3.7. Годишњи извештај

Извештај НПМ за 2017. годину достављен је Народној скупштини, председнику Републике и председници Владе, Републичком јавном тужиоцу, председницима Врховног касационог суда и Уставног суда, Канцеларији за људска и мањинска права и Комесаријату за избеглице и миграције. Извештај је достављен и свим полицијским управама, заводима за извршење кривичних санкција и психијатријским болницама, као и свим ресорним министарствима.

У циљу обавештавања шире јавности Извештај је објављен на интернет страницама Заштитника грађана и НПМ. Поред тога, доступна је и публикација на српском и енглеском језику.

Извештај на енглеском језику достављен је Поткомитету за превенцију тортуре (*SPT*), Комитету против тортуре (*CAT*), Европском комитету за спречавање мучења (*CPT*), Асоцијацији за превенцију тортуре (*APT*) и другим релевантним међународним организацијама.

После неколико година, Заштитник грађана је имао прилику да у Народној скупштини представи Годишњи извештај НПМ, с обзиром да су чланови Одбора за правосуђе, државну управу и локалну самоуправу, Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова и Одбора за права детета су на заједничкој седници у децембру 2018. године размотрили Извештај о раду НПМ за 2017. годину.

Одбор за правосуђе, државну управу и локалну самоуправу, Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова и Одбор за права детета су размотрили Извештај НПМ за 2017. годину.

---

¹³ European Network of National Human Rights Institutions (ENHRI).

4. Стање и активности по областима

4.1. Полицијско / тужилачко задржавање

НПМ је током 2018. године посетио 5 полицијских станица: седишта полицијских управа Крушевац, Ужице, Нови Пазар и Сомбор и Полицијски станицу Земун, која је у оквиру Полицијске управе за град Београд. Поступање према задржаним лицима је праћено и приликом посета заводима за извршење кривичних санкција, с обзиром да се лица задржана на основу Законика о кривичном поступку смештају у заводе. Сачињено је 4 посебна извештаја о поступању полиције, у којима је упућено 15 препорука. Надлежни органи су поступили по 8 препорука, нису поступили по 1 препоруци, за 4 препоруке је потребно даље праћење, док су 2 препоруке у року за извршење.

У извештајном периоду хроничан проблем у вези са полицијским задржавањем остале су просторије за извршење ове мере: лоши материјални услови; недовољна опремљеност - санитарном опремом, тастерима за позивање службеника и другим; одсуство могућности за боравак грађана на отвореном ваздуху - што значи и њихову неадекватност за задржавања дужа од 24 сата; недовољан број просторија у полицијским управама - што значи да службеници многих полицијских станица транспортују задржане грађане до станица у другим местима или најближих завода за извршење кривичних санкција. Ипак, Министарство унутрашњих послова је предузело мере ради унапређење ситуације са просторијама, с обзиром да је током 2018. године донет Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица,¹⁴ као и да је реновирано 12 просторија: 2 просторије за задржавање у седишту ПУ Суботица, 1 просторија у седишту ПУ Сремска Митровица, 2 у ПС Ириг, 2 у ПС Инђија, 2 у седишту ПУ Крагујевац, 1 у ПС Баточина и 2 у ПС Стари град, што НПМ похваљује и охрабрује Министарство да настави са унапређењем услова за боравак задржаних грађана.

Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима,¹⁵ упркос бројним препорукама НПМ, је и даље неусклађено са стандардима Савета Европе, јер је Упутством предвиђено да су полицијски службеници обавезни да присуствују лекарским прегледима грађана и да везују све грађане које транспортују. Позитивна околност је да поједине полицијске станице у својој пракси поступања ипак врше процену оправданости везивања у конкретним случајевима.

НПМ је наилазио на пропусте у вођењу документације о поступку задржавања грађана. Евиденције о предузетим мерама и радњама током трајања задржавања се неуредно воде, поједини документи недостају у предметима задржавања, задржаним грађанима се често не омогућује да писмено обавештење о правима држе код себе и у предметима задржавања се проналази медицинска документација грађана, чиме се повређује њихово право на заштиту личних података.

Приликом посете ПУ Сомбор, утврђено је да су полицијски службеници ове ПУ имали обуку о поступању према особама са менталним сметњама, што НПМ посебно похваљује, имајући у виду да више година указује на потребу за овом специфичном обуком.

¹⁴ „Службени гласник РС“, број 34/18.

¹⁵ Број 7898/12-10 од 10. децембра 2012. године.

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ОТКЛАЊАЊЕ НЕДОСТАКА

1. Министарство унутрашњих послова треба да унапреди материјалне услове смештаја у просторијама за полицијско задржавање, који нису у потпуности усклађени са важећим стандардима;
2. Министарство унутрашњих послова треба да Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима усклади са важећим стандардима;
3. Министарство унутрашњих послова треба да унапреди вођење евиденције о задржаним лицима.

4.2. Мера притвора и казна затвора

Током 2018. године НПМ је посетио 8 завода за извршење кривичних санкција: окружне затворе у Крушевцу, Зрењанину, Новом Саду, Новом Пазару и Ужицу и казнено-поправне заводе у Шапцу, Београду - Падинској Скели и Сомбору. Посете затворима у Новом Пазару, Новом Саду и Шапцу су обављене ради праћења поступања по раније упућеним препорукама, док су остале посете биле редовне системске посете. У 8 извештаја који су о овим посетама састављени упућено је 197 препорука, од тога је поступиљено по 98, по 14 није, за 54 је потребно даље праћење и 31 препорука је у року за извршење.

У складу са препорукама НПМ упућеним претходних година, нови Казнено-поправни завод у Панчеву је започео са радом у октобру 2018. године. Међутим, у Републици Србији и даље постоји велики број неадекватних објеката који се користе за смештај лица лишених слободе. Већина посећених затвора је пренасељено, са лошим материјалним условима и налазе се у објектима које не испуњавају савремене захтеве третмана лица лишених слободе, па је НПМ препоручивао Управи за извршење кривичних санкција да за затворе у Сомбору, Крушевцу, Ужицу и Зрењанину пронађе трајније решење. НПМ је уочио и напоре завода да унапреде материјалне услове у којима бораве лица лишена слободе, адаптацијом и одржавањем услова у мери у којој је то у датим околностима могуће.

Недостатак службеника, као и нерешен радни статус за део њих, се и даље показује као проблем у већини завода за извршење кривичних санкција, у којима је НПМ увидео да недостају правници, кувари, медицинско особље, службеници третмана и припадници Службе за обезбеђење, којима још увек нису на системски начин обезбеђење униформе и замена њених делова. Затворски службеници немају ни периодичне здравствене контроле нити су у довољној мери укључени у континуиране обуке, специјализације и усавршавања. НПМ је упућивао препоруке за повећање броја запослених и побољшање услова рада.

Због недостатка медицинског особља није могуће обезбедити њихово стално присуство у заводима, па терапију у ноћним сменама дели немедицинско особље – припадници Службе за обезбеђење, а лекари често не испуњавају све обавезе предвиђене прописима, пре свега редовне здравствене контроле лица која су у изолацији и периодичне контроле услова у заводима и здравља лица лишених слободе. Заводским амбулантима недостаје опрема, а просторије за оболеле нису одговарајуће у погледу материјалних услова и њихове приступачности.

Проблем и даље представљају активности притворених лица и осуђеника разврстаних у затворено одељење. Њима често нису обезбеђене просторије за дневни боравак, нису радно ангажовани нити укључени у обуке, па време углавном проводе затворени у својим спаваоницама.

Повреде уочене на затвореницима је потребно детаљније описивати и у свим заводима је потребно увести праксу фотографисања повреда и уписивања у посебни формулар

- шему тела, што се већ примењује у неким заводима. Нарочито, потребно је увести и стриктно примењивати процедуре у случају повреда уочених на пријему за која лица наведу да су настале насилно. НППМ је у овом погледу уочио и истакао добру праксу у ОЗ Зрењанин, где се писмене изјаве, детаљно описане и фотографисане повреде и друга документација достављају јавном тужилаштву.

Заводи по правилу не добијају писане налазе и мишљења вештака који су извршили преглед и обдукцију леша лица која су у тренутку смрти била лишена слободе, што би им омогућило да сазнају да ли је могуће нешто унапредити у погледу услова боравка и поступања према затвореницима.

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ОТКЛАЊАЊЕ НЕДОСТАКА

- 1. Управа за извршење кривичних санкција треба да настави са активностима усклађивања смештајних услова у заводима за извршење кривичних санкција са важећим стандардима;**
- 2. Управа за извршење кривичних санкција треба да повећа број запослених у заводским службама и унапреди њихове услове рада;**
- 3. Управа за извршење кривичних санкција треба да лицима лишеним слободе, посебно притвореницима и осуђеницима разврстаним у затворена одељења, омогући довољно расположивих активности, као и боравак током дана у заједничким просторијама;**
- 4. Министарство правде треба да у сарадњи са Министарством здравља спроведе активности у циљу организационог измештања Служби за здравствену заштиту из завода за извршење кривичних санкција.**
- 5. Заводи за извршење кривичних санкција треба да унапреде документовање повреда лица лишених слободе;**
- 6. Заводи за извршење кривичних санкција треба да прибављају писане налазе и мишљења вештака који су извршили преглед и обдукцију леша лица која су у тренутку смрти била лишена слободе.**

4.3. Смештај без пристанка у психијатријским установама и задржавање у установама социјалне заштите

НППМ је током 2018. године обишао 4 установе социјалне заштите домског тима: Геронтолошки центар у Крушевцу, Геронтолошки центар у Београду – Дом Бежанијска коса, Дом за лица ометена у менталном развоју у Тутину и Установу за децу и младе „Сремчица“, која је посећена 2 пута, као и 4 психијатријске болнице/одељења: Служба за психијатрију Опште болнице Крушевац, Служба за психијатрију Опште болнице „Др Лаза К. Лазаревић“ - Шабац, Специјална болници за психијатријске болести „Ковин“ и Специјалистичка амбуланта за ментално здравље Опште болнице у Панчеву. О посетама су сачињени извештаји у којима је упућено 59 препорука. Од овог броја, надлежни органи поступили су по 22 препоруке, по 1 препоруци нису поступили, а за 36 препоруке је потребно даље праћење.

НППМ је приликом посета и у овом извештајном периоду утврдио да се у великим установама социјалне заштите на смештају налази велики број корисника на дуг период, као и да нису направљени значајни помаци у процесу деинституционализације. Такође, настављено је и са применом мере фиксације према корисницима, иако наведено спутавање није прописано законом, већ је регулисано интерним правилницима установа социјалне заштите домског типа које примењују ову меру. У складу са претходно наведеним, НППМ је надлежном министарству упутио

иницијативу¹⁶ да се ово питања законски уреде. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања обавестило је НПМ да је Радна група завршила рад на изради нацрта Закона о заштити лица са менталним сметњама на смештају у установама социјалне заштите и да се у наредном периоду планира јавна расправа о нацрту. Овим законом биће уређени поступци смештања корисника у установе социјалне заштите са и без њихове сагласности, као и примена мера спутавања и друго.

Даље, у појединим установама социјалне заштите¹⁷ смештајни услови и услови за очување приватности корисника су и даље незадовољавајући и нису у складу са важећим стандардима. У складу са препорукама НПМ, поједине установе¹⁸ су одговориле Заштитнику грађана да ће уз помоћ надлежног министарства наћи средства како би се извршиле потребне реконструкције и унапредили смештајни услови за кориснике. Један од проблема који је и даље актуелан у већини установа социјалне заштите¹⁹ јесте недостатак запослених за непосредан рад са корисницима, што се негативно одражава и на психосоцијалну рехабилитацију и поновни повратак корисника у социјалну заједницу. Као последица тога дешава се да корисници већину свог времена проводе у установама неструктурирано и без икаквих дневних активности и садржаја.

Након посета психијатријских одељења општинских болница и Специјалне болнице за психијатријске болести „Ковин“, НПМ је добио обавештење од посећених установа да је поступљено по упућеним препорукама и да су унапређени материјални услови који омогућавају позитивно терапијско окружење.²⁰ Министарство здравља је обавестило НПМ да су урађени пројекти за комплетне реконструкције зграда које су у најлошијем стању у Болници у Ковину. Наведеним реконструкцијама ће се направити и мање собе са мањим бројем постеља, на који начин ће се испоштовати стандарди и поступити по препорукама НПМ.

У извештајном периоду, НПМ је уочио да и даље постоје недостаци приликом примене и спровођења мере физичког спутавања пацијената везивањем, те је у складу са тим у извештајима о посетама упућивао препоруке²¹ да се ова мера спроводи у складу са установљеним стандардима.

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ОТКЛАЊАЊЕ НЕДОСТАКА

- 1. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања треба да унапреди материјалне услове смештаја у установама социјалне заштите домског типа;**
- 2. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања треба да предузме мере из своје надлежности у циљу доношења прописа којима ће се уредити услови и поступак смештања у установе социјалне заштите домског типа, као ограничење слободе кретања и физичког спутавања корисника;**

¹⁶ Извештај о посети ГЦ Београд – Дом Бежанијска коса и одговор надлежних органа доступни <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6003-pr-duz-r-u-cilju-un-pr-d-nj-p-l-z-risni-s-sh-nih-u-d-u-b-z-ni-s-s>; Извештај о посети Установи за децу и младе „Сремчица“, број 281-47/18 од 25. јуна 2018. године.

¹⁷ Дом за лица ометена у менталном развоју Тутин и Установа за децу и младе „Сремчица“.

¹⁸ Установа за децу и младе „Сремчица“.

¹⁹ Дом за лица ометена у менталном развоју Тутин и Извештај о посети Установи за децу и младе „Сремчица“.

²⁰ Општа болница у Шапцу и Општа болница у Крушевцу.

²¹ Извештај о посети Служби за психијатрију ОБ Крушевац, број 281-5/18 од 14. марта 2018. године и Извештај о посети СБПБ „Ковин“, број 281-61/18 од 16. августа 2018. године.

3. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања треба да повећа број запослених који непосредно раде са корисницима у установама социјалне заштите домског типа;
4. Министарство здравља треба да повећа број запослених који непосредно раде са пацијентима у психијатријским установама;
5. Министарство здравља треба да предузме мере из своје надлежности у циљу унапређења примене мере физичког спутавања везивањем пацијената у психијатријским болницама;
6. Министарство здравља и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања треба да установе одговарајући нормативни оквир за свакодобну и сваковрсну подршку особама са менталним сметњама (укључујући и њихове породице) за живот ван психијатријских и установа социјалне заштите, у окружењу које је у што мањој мери одређено њиховим менталним сметњама.

4.4. Поступање према избеглицама / мигрантима

НПМ је обавио 22 посете, ради праћења поступања надлежних органа према избеглицама и мигрантима. Посећени су центри за азил Боговаћа, Бања Ковиљача, Сјеница и Тутин, прихватни центри Прешево, Бујановац, Врање, Босилеград, Принциповац, Адашевци, Пирот, Димитровград, Обреновац, Дивљана, Суботица, Сомбор и Кикинда, гранични прелази Хоргош и Келебија, Регионални центар граничне полиције према Бугарској и Станица граничне полиције Београд и транзитна зона на Аеродрому "Никола Тесла". Кроз 19 извештаја о овим посетама је упућено 25 препорука за уклањање утврђених недостатака и унапређење поступања. Поступљено је по 20 препорука, а даље ће се пратити поступање по 5 препорука.

НПМ је током извештајног периода наставио са праћењем положаја миграната. Током 2018. године настављен је тренд смањења прилива миграната у Републици Србији,²² а промењена је и њихова рута кретања према земљама Европске уније. Услед смањеног прилива миграната, Комесаријат за избеглице и миграције привремено је затворио три прихватна центра.²³ Такође, са смањењем броја миграната, значајно је побољшана и хигијена у центрима, што је била један од препорука НПМ, а боље је обезбеђена и приватност, јер је у оквиру прихватних центара свака породица добила засебну собу. Комесаријат за избеглице и миграције је поступајући по препорукама НПМ,²⁴ успоставио евиденцију ванредних догађаја, за коју НПМ сматра да је значајна за правилно реаговање на догађаје у центрима за смештај миграната. Даље, поступајући по препорукама НПМ,²⁵ Комесаријат је посебну пажњу посветио исхрани миграната у прихватним центрима. Здравствена заштита је током 2018. године била добро организована у центрима, а настављено је и са укључивањем деце миграната у предшколско и основно школско образовање.

Према подацима Министарства унутрашњих послова, укупан број регистрованих миграната од стране полиције од почетка 2018. године био је 8.432. Од тога, малолетних

²² Према подацима МУП, од почетка 2018. године, од укупно 8.432 регистрованих миграната само њих 251 је поднело захтев за азил у Републици Србији.

²³ ПЦ Прешево, ПЦ Димитровград и ПЦ Дивљана.

²⁴ Извештаји о посетама: ПЦ Бујановац, број 281- 36/18 од 22. маја 2018. године; ЦА Тутин, број 281- 74/18 од 11. септембра 2018. године и ЦА Сјеница, број 281- 73/18 од 11. септембра 2018. године.

²⁵ Извештаји о посетама: ПЦ Адашевци, број 281- 42/18 од 22. маја 2018. године; ПЦ Босилеград, број 281- 38/18 од 22. маја 2018. године; ПЦ Бујановац, број 281- 36/18 од 22. маја 2018. године; ПЦ Пирот, број 281- 41/18 од 28. маја 2018. године; ПЦ Принциповац, број 281-43/18 од 22. маја 2018. године и ПЦ Врање, број 281- 37/18 од 22. маја 2018. године.

миграната је било 2.475 (694 без пратње), док је пунолетних мигранткиња било 559. У поступку реадмисије, Република Србија је у 2018. години преузела укупно 2.631 лица (2.165 својих држављана и 466 држављана трећих држава). Највише их је ушло у земљу преко Аеродрома „Никола Тесла“ - њих 1.849. У истом периоду, из Републике Србије у Републику Бугарску је враћено 23 страних држављана. У Прихватилиште за странце је током 2018. године упућено је 174 лица. НПМ је током посете Станици граничне полиције Београд и транзитној зоне на Аеродрому "Никола Тесла" уочио да и даље није адаптирана просторија у којима се задржавају странци којима је одбијен улазак у Србију или онемогућен даљи наставак пута услед неиспуњавања услова.

У извештајном периоду новине су Закон о странцима²⁶ и Закон о азилу и привременој заштити.²⁷ Новим Законом о странцима проширене су надлежности НПМ,²⁸ односно предвиђено је да НПМ врши надзор над поступком принудног удаљења странаца, те су у складу са тим два представника НПМ имала тренинг „Мониторинг принудног враћања“, коју су организовали ФРОНТЕКС²⁹ и друге међународне организације које се баве заштитом избеглица и миграната. У циљу унапређење поступања према мигрантима, крајем извештајног периода НПМ упутио је Министарству унутрашњих послова мишљење о Нацрту закона о изменама и допунама закона о азилу и привременој заштити.³⁰

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ОТКЛАЊАЊЕ НЕДОСТАКА

1. Аеродром „Никола Тесла“ треба да унапреди услове у просторији у транзитној зони у коју се смештају странци којима је одбијен улазак у земљу;
2. Министарство унутрашњих послова треба да спроведе активности из своје надлежности како би се, имајући у виду фактичко стање, уредио статус свих странаца - миграната који се затекну на територији Републике Србије.

²⁶ „Службени гласник РС“, број 24/18.

²⁷ „Службени гласник РС“, број 24/18.

²⁸ Члан 82 Закона.

²⁹ L'agence européenne de garde-frontières et de garde-côtes.

³⁰ Број 183-54/18 од 25. децембра 2018. године.

ДОДАТАК I

Препоруке упућене органима власти

I-1 – Препоруке упућене полицијским управама и станицама

Полицијска управа у Крушевцу³¹

ПУ Крушевац ће сва задржана лица обавештавати о правима уручивањем писаног обавештења о правима доведених и задржаних лица из члана 4. Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима.

Додатно, ухапшеним и задржаним лицима на основу Законика о кривичном поступку ће се уручивати и писано обавештење о правима ухапшеног из члана 69. став 1. Законика о кривичном поступку.

Обавештења о правима ће се задржаним лицима уручивати као посебни обрасци израђени на језику који лице разуме и то у два примерка, од којих ће се један уложити у предмет са потписом задржаног лица као потврдом да је примио образац о правима или са констатацијом да је лице одбило да потпише пријем обрасца, а други примерак ће се задржаном лицу омогућити да држи код себе.

ПУ Крушевац ће водити службени записник о задржавању грађана на основу Законика о кривичном поступку.

Министарство унутрашњих послова ће за полицијске службенике организовати обуке о поступању према лицима са менталним сметњама.

ПУ Крушевац ће предузети потребне мере како би се побољшала осветљеност унутар просторија за задржавање.

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити униформе полицијским службеницима ПУ Крушевац.

ПУ Крушевац ће обезбедити да грађани којима је одређено задржавање и према којима се ова мера извршава у Окружном затвору у Крушевцу добијају средства за одржавање личне хигијене.

Полицијска станица Земун³²

ПС Земун ће уредно водити предмете о задржавању лица, односно сваки предмет о задржавању лица по свим основама садржаће следеће:

- Решење о задржавању лица, са тачно наведеним временом почетка задржавања лица, са тачно наведеним временом завршетка задржавања лица, са потписом задржаног лица, односно констатацијом да је лице одбило да потпише решење;
- Образац о правима задржаних лица, са потписом задржаног лица, односно констатацијом да је лице одбило да потпише образац;
- Записник о привремено одузетим предметима, са потписом задржаног лица, односно констатацијом да је лице одбило да потпише записник;
- Записник о враћеним предметима, са потписом задржаног лица, односно констатацијом да је лице одбило да потпише;
- Штампани примерак електронског записника о задржавању, прописано од стране Министарства унутрашњих послова, са детаљно унетим спроведеним активностима према лицу, као и са потписом задржаног лица, односно констатацијом да је лице одбило да потпише записник.

Примерак свих наведених докумената уручиваће се задржаним лицима.

³¹ Извештај о посети ПУ Крушевац, број 281-4/18 од 19. марта 2018. године.

³² Извештај о посети ПС Земун, број 281-62/18 од 16. августа 2018. године.

Министарство унутрашњих послова ће изменити постојеће Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима и ускладити га са релевантним стандардима Савета Европе, тако што ће прописати да полицијски службеници не смеју присуствовати здравственим прегледима лица лишених слободе, изузев ако лекар који врши преглед то захтева.

Полицијски службеници ће присуствовати лекарском прегледу само на изричит захтев лекара, о чему ће се сачинити службена белешка.

У ПС Земун задржаним грађанима ће се уручивати медицинска документација и биће им омогућено да је задрже код себе током трајања задржавања.

Медицинска документација задржаних грађана се неће одлагати у предмете задржавања нити ће на други начин бити доступна службеним лицима.

Уколико лекар или други здравствени радник који врши преглед или на други начин пружа здравствену заштиту задржаном лицу процени да је у интересу здравља задржаног да полицијски службеник има одређене информације и/или упутства, односно податке медицинске природе (нпр. потреба да се у одређеном времену дају лекови, посебно поступање и сл.), лекар или други здравствени радник ће ове податке саопштити надлежном полицијском службенику. У вези са добијеним подацима полицијски службеник ће без одлагања сачинити службену белешку која ће чинити саставни део предмета о задржавању лица.

Министарство унутрашњих послова ће изменити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не приликом транспорта сваког лица које чије се довођење врши, као што је сада одређено.

У ПУ за град Београд полицијски службеници неће приликом довођења лица службеним возилом свако лице везивати, већ ће то чинити само из објективних разлога, у законом предвиђеним случајевима.

ПС Земун ће у својим просторијама обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

ПС Земун ће на видном месту унутар сваке просторије за задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

Полицијска управа у Ужицу³³

ПУ Ужице ће предузети мере и активности у циљу унапређења услова у просторији за задржавање, посебно у циљу:

-Инсталирања тастера за позивање дежурног полицијског службеника;

-Постављања обавештења да је просторија под видео надзором унутар просторије за задржавање;

-Обезбеђивања приватности задржаних лица, на тај начин што део око мокрог чвора неће бити јасно видљив на монитору у дежурној служби, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

Министарство унутрашњих послова ће предузети мере из своје надлежности како би се спровеле предложене мере и активности за унапређење услова у просторији за задржавање у ПУ Ужице.

Полицијска управа у Сомбору³⁴

Министарству унутрашњих послова ће предузети мере из своје надлежности како би се за потребе ПУ Сомбор и полицијских станица у њеном саставу обезбедиле просторије за задржавање које испуњавају важеће стандарде.

³³ Извештај о посети ПУ Ужице, број 281-30/18 од 30. априла 2018. године.

³⁴ Извештај о посети ПУ Сомбор, број 281-14/18 од 20. децембра 2018. године.

ПУ Сомбор ће обезбедити присуство полицијских службеника у Казнено поправном заводу у Сомбору када се у просторијама завода задржавају грађани. Полицијски службеници ће вршити надзор и предузимати друге радње према задржанима на које су овлашћени.

1-2 – Препоруке упућене заводима за извршење кривичних санкција

Окружни затвор у Крушевцу³⁵

ОЗ Крушевац ће престати са употребом просторије која је намењена за извршење дисциплинске мере самице и посебне мере усамљења, све док се иста не адаптира у складу са стандардима.

ОЗ Крушевац неће лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у исте просторије – спаваонице заједно са притвореним лицима.

ОЗ Крушевац ће лицима лишеним слободе омогућити прање и сушење рубља и одеће у заједничкој перионици Завода.

Управа за извршење кривичних санкција ће спровести мере и активности како би се за потребе ОЗ Крушевац обезбедио одговарајући објекат за смештај лица лишених слободе у којем ће материјални услови бити у складу са важећим прописима и стандардима.

ОЗ Крушевац ће, у случају одсуства запосленог професионалног куvara, ангажовати другог професионалног куvara за припремање obroка лицима лишеним слободе.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би ОЗ Крушевац могла да запосли / по потреби ангажује другог професионалног куvara.

ОЗ Крушевац ће омогућити лицима лишеним слободе исхрану подобну да одржи њихово добро здравље и снагу, између осталог најмање два пута недељно биће им обезбеђено воће.

ОЗ Крушевац ће лицима лишеним слободе омогућити набавку ствари преко списка два пута недељно, данима који нису један за другим и без ограничења врсте производа које могу купити.

ОЗ Крушевац ће се за сваку притужбу поднету управнику Завода формирати посебан предмет, са омотом списка, у који ће се одлагати комплетна документација из притужбеног поступка.

ОЗ Крушевац ће успоставити делотворну процедуру притуживања.

Уколико су захтеви из поднесака лица лишених слободе одбијени, начелник службе или друго овлашћено лице ОЗ Крушевац ће подносиоцима поднесака образложити своју одлуку.

У ОЗ Крушевац лицима лишеним слободе ће се омогућити да писмене захтеве за поверљиве разговоре са управником Завода достављају и преко посебног сандучета.

Сандуче за захтеве лица лишених слободе за поверљиве разговоре са управником Завода биће доступно свим лицима лишеним слободе, означено да је за ту намену, закључано и његов кључ ће се налазити искључиво код управника.

Управник ће приликом обиласка Завода проверавати садржину посебног сандучета и узимати у рад захтеве који су на овај начин достављени.

---

³⁵ Извештај о посети ОЗ Крушевац, број 281-3 од 14. марта 2018. године.

У ОЗ Крушевац лица лишена слободе ће поднеске, притужбе и жалбе подносити у три примерка, од којих ће се један упутити надлежном органу, један остати код лица, а један уложити у његов лични лист.

На примерку који остаје код лица лишеног слободе ће се уписивати датум пријема и име службеног лица које је примило писмено.

У ОЗ Крушевац деца посетиоци се неће претресати "на голо".

У случајевима оправдане сумње да су лица лишена слободе током посете примила недозвољене ствари, након посете обавиће се претрес тог лица и/или тестирање на психоактивне супстанце.

ОЗ Крушевац ће у просторијама које су под видео надзором истаћи обавештења о томе. ОЗ Крушевац ће предузети потребне мере да се сви снимци видео надзора чувају у трајању не краћем од 30 дана.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети потребне мере како би се обезбедила средства за унапређење система видео надзора у ОЗ Крушевац.

Управа за извршење кривичних санкција ће набавити униформе, наоружање и другу опрему која недостаје Служби за обезбеђење ОЗ Крушевац.

Лекар ОЗ Крушевац ће уписивати времена обављања прегледа у извештаје о прегледима лица лишених слободе након примена мера принуде (прегледи непосредно након примене мере и поновљени прегледи између дванаестог и двадесетчетвртог часа од примене).

У ОЗ Крушевац, приликом извођења из Завода осуђених лица која су разврстана у отворено и полуотворено одељење и прекршајно кажњених лица, средства за везивање ће се примењивати само на основу индивидуалне процене да је лице потребно везати.

ОЗ Крушевац успоставиће и водиће евиденцију примене посебних мера за одржавање реда и безбедности.

ОЗ Крушевац ће се за сваку појединачну примену посебних мера за одржавање реда и безбедности формирати посебан предмет, са омотом списка, у који ће се одлагати сви акти који се односе на појединачну примену посебне мере.

Надлежне службе ОЗ Крушевац ће у предлозима за примену посебне мере усамљење наводити чињенице и околности које су битне за оцену оправданости доношења одлуке.

У образложењима решења о примени посебне мере усамљење ће се наводити чињенично стање и докази на основу којих је оно утврђено, разлози који су били одлучујући код оцене доказа, прописи и разлози који, с обзиром на утврђено чињенично стање, упућују на одлуку да се у конкретном случају примени усамљење, као и друга прописана садржина образложења решења.

ОЗ Крушевац ће у обавештењима о праву на правну помоћ осуђеним лицима у дисциплинском поступку наводити дипломиране правнике из Завода који су дужни да им ту помоћ пруже, уколико немају свог пуномоћника.

ОЗ Крушевац ће осуђеним лицима омогућити да право на правну помоћ у дисциплинском поступку почну да остварују и пре расправе (омогућавањем да пружалац правне помоћи обави консултације за осуђеним против кога је поступак покренут, да се упозна са списима предмета и других активности које су у вези са правном помоћи).

ОЗ Крушевац ће пазити да сваком осуђеном лицу против кога је покренут дисциплински поступак остави довољно времена за припрему одбране (да протекне најмање 3 дана између дана пријема позива и дана расправе).

ОЗ Крушевац ће преиспитати политику дисциплинског кажњавања осуђених лица, а дисциплинску меру упућивање у самицу ће користити само у изузетним случајевима.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће потребне мере како би се у ОЗ Крушевац на пословима третмана попунило радно место предвиђено актуелном систематизацијом.

Управа за извршење кривичних санкција укључиће службеницу третмана ОЗ Крушевац у обуку о специјализованим програмима третмана.

ОЗ Крушевац ће створити услове за реализацију постављених индивидуалних циљева.

Осуђенима се приликом накнадног разврставања у групу са мањим степеном проширених права и погодности неће по аутоматизму одузимати додељена проширена права и погодности, већ само уколико су у конкретном случају испуњени прописани услови за одузимање.

Предлози стручног тима и Одлуке управника ће садржати образложење зашто је у конкретном случају осуђеном потребно одузети проширена права и погодности.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере и активности како би Повереничка канцеларија у Крушевцу почела са пружањем услуга помоћи и подршке осуђенима након извршене казне.

ОЗ Крушевац ће предузети мере како би се попунила систематизована радна места за лица лишена слободе.

ОЗ Крушевац ће предузети мере како би се упослили и осуђени из групе „ В“ и притвореници.

ОЗ Крушевац ће понудити више организованих спортских активности осуђенима.

ОЗ Крушевац предузеће мере како би се осуђенима омогућило учешће у културно-уметничким активностима у слободно време.

Приликом остваривања права на посете, НПМ је мишљења да Завод треба да поклони поверење осуђеницима када су у питању њихови наводи о ванбрачним партнерима, осим уколико постоји основана сумња око навода, којом приликом би се тражили докази о ванбрачној заједници.

НПМ је мишљења да не би требало да се деци притвореника онемогућује контакт са родитељима. Ускраћивање наведеног контакта је оправдано само у изузетним ситуацијама.

ОЗ Крушевац ће размотрити постављање још телефонских говорница како би се свим лицима омогућило несметано телефонирање, као и да се омогуће позиви и у послеподневним часовима (од 17:00 до 19:00).

ОЗ Крушевац лицима лишеним слободе ће, о трошку Завода, омогућити благовремени први телефонски позив по пријему.

У ОЗ Крушевац ће лицима лишеним слободе којима је за кретање неопходна употреба инвалидских колиџа или других помагала, омогућити смештајне и друге животне услове примерене врсти и степену њихових посебних потреба.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у ОЗ Крушевац ангажовао најмање један лекар на неодређено време, као и две медицинске сестре-техничара.

У ОЗ Крушевац побољшаће се начин чувања здравствених картона лица лишених слободе, тако да поверљиви подаци који се у њима налазе буду доступни искључиво медицинском особљу.

У ОЗ Крушевац лекар ће управнику, осим усмено, подносити одговарајуће извештаје и у писаној форми, налазе и препоруке - периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, као и препоруке за поступање према том лицу; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

У ОЗ Крушевац је потребно обезбедити континуирано присуство лица са медицинском квалификацијом које ће, поред осталих професионалних активности, вршити поделу лекова, како се не би дешавало да тај посао обавља немедицинско особље.

Лекар у ОЗ Крушевац ће прегледати сваког притвореника и лице на извршењу казне затвора одмах након пријема у Завод.

ОЗ Крушевац ће се без одлагања спровести мере и активности како би се лицима лишеним слободе омогућили редовни прегледи и остале неопходне услуге стоматолога.

ОЗ Крушевац ће обезбедити услуге најмање једног лекара психијатра, радно ангажујући лекара одговарајуће струке, чиме ће постићи да лекар специјалиста психијатрије (или неуропсихијатрије) буде присутан у Заводу, сходно утврђеним потребама осуђених.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће одговарајуће мере из своје надлежности како би Завод спровео наведену препоруку.

Министарство здравља ће без одлагања извршити стручни надзор над радом лекара у Окружном затвору у Крушевцу.

Казнено-поправни завод у Шапцу³⁶

КПЗ Шабац ће проверити исправност тастера за позивање припадника Службе за обезбеђење у затвореном одељењу и одељењу притвора и отклонити евентуалне кварове.

КПЗ Шабац ће инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења, са звучним и светлосним сигнаlima и у полуотвореном и отвореном одељењу.

КПЗ Шабац ће омогућити притвореним лицима предвиђених најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

КПЗ Шабац ће број лежајева у спаваоницама прилагодити наведеним стандардима.

Директор Управе за извршење кривичних санкција ће без одлагања министру правде дати предлог да се распореди управник у КПЗ Шабац.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће потребне мере како би се у КПЗ Шабац попунило упражњено радно место начелника Службе за третман.

КПЗ Шабац ће омогућити укључивање у обуке и курсеве и осуђених разврстаних у „В“ групу, сходно њиховим појединачним интересовањима и афинитетима.

---

³⁶ Извештај о посети КПЗ Шабац, број 281-27/18 од 30. априла 2018. године.

КПЗ Шабац створиће подједнаке услове за радно ангажовање осуђених разврстаних у „В“ групу, у складу са њиховим појединачним интересовањима и процењеним степеном ризика.

У КПЗ Шабац осуђенима се неће постављати индивидуални циљеви уколико у Заводу не постоје могућности за њихову реализацију.

КПЗ Шабац ће у обавештењима о праву на правну помоћ осуђеним лицима у дисциплинском поступку наводити дипломиране правнике из Завода који су дужни да им ту помоћ пруже.

КПЗ Шабац ће осуђеним лицима у затвореном одељењу и притвореницима омогућити коришћење справа за вежбање које су заштићене од атмосферских падавина.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Шабац правовремено ангажовао други професионални кувар.

КПЗ Шабац ће обучити новопримљеног лекара о обавезама лекара у заводу предвиђеним Законом о извршењу кривичних санкција и о поступању у случајевима примене мера принуде у складу са Истамбулским протоколом.

Управа за извршење кривичних санкција ће унапредити и интензивирати систем едукације лекара о обавезама лекара у заводу предвиђеним Законом о извршењу кривичних санкција и спроводиће континуиране обуке медицинског особља.

Окружни затвор у Ужицу³⁷

ОЗ Ужице ће обезбедити потребан простор за смештај лица лишених слободе, тако да на једно лице у просторији-спаваоници дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора (не рачунајући санитарни чвор, уколико се налази у просторији).

ОЗ Ужице ће у притворској јединици лицима која се отежано крећу олакшати приступ тоалету.

ОЗ Ужице ће заменити све дотрајале душеке.

ОЗ Ужице неће лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у исте просторије – спаваонице заједно са притвореним лицима.

ОЗ Ужице ће обезбедити и адекватно опремити посебну просторију за посете блиских лица.

Управа за извршење кривичних санкција ће спровести мере и активности како би се за потребе ОЗ Ужице обезбедио одговарајући објекат за смештај лица лишених слободе у којем ће материјални услови бити у складу са важећим прописима и стандардима.

ОЗ Ужице ће лицима лишеним слободе омогућити увид у цене артикала, као и набавку ствари преко списка два пута недељно, данима који нису један за другим.

ОЗ Ужице ће успоставити и водити евиденцију пружања правне помоћи лицима лишеним слободе.

ОЗ Ужице ће писмено и образложено одговарати на поднеске лица лишених слободе.

У Окружном затвору у Ужицу, писмене пошиљке (писмена) лица лишених слободе, осим оних које су упућене Заводу или по којима је Завод законом обавезан да поступи,

³⁷ Извештај о посети ОЗ Ужице, број 281-31/18 од 14. јуна 2018. године.

службена лица ће примати од лица (пошиљаоца) у затвореним ковертама и пошиљаоцу ће уручивати потврде о предаји писмена.

Уколико постоји сумња да се у коверти налази недозвољена ствар, коверту ће службено лице отворити и прегледати у присуству пошиљаоца, не остварујући том приликом увид у садржину писмена, о чему ће сачинити службену белешку.

У Окружном затвору у Ужицу лица лишена слободе ће поднеске, притужбе и жалбе подносити у три примерка, од којих ће се један упутити надлежном органу, један остати код лица, а један уложити у његов лични лист.

На примерку који остаје код лица лишеног слободе ће се уписивати датум пријема и име службеног лица које је примило писмено.

У ОЗ Ужице лицима лишеним слободе ће се омогућити да писмене захтеве за поверљиве разговоре са управником Завода достављају преко посебног сандучета.

Сандуче за захтеве лица лишених слободе за поверљиве разговоре са управником Завода биће доступно свим лицима лишеним слободе, означено да је за ту намену, закључано и његов кључ ће се налазити искључиво код управника.

Управник ће приликом обиласка Завода проверавати садржину посебног сандучета и узимати у рад захтеве који су на овај начин достављени.

ОЗ Ужице ће у свим просторијама које су под видео надзором истаћи обавештења о томе.

Управа за извршење кривичних санкција ће припадницима Службе за обезбеђење ОЗ Ужице обезбедити униформе и замену делова униформи у складу са прописаним роковима трајања.

У ОЗ Ужице запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања ће се без одлагања упутити на здравствену контролу.

У ОЗ Ужице запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања убудуће ће се упућивати на здравствену контролу најмање једном у 3 године.

У ОЗ Ужице ће се у случају потребе за применом мера принуде избегавати примена тежих мера него што је то неопходно, обезбеђивањем довољног броја запослених у Служби за обезбеђење и предузимањем других потребних мера.

У ОЗ Ужице свака примена мера принуде ће се евидентирати у одговарајућој евиденцији, о свакој примени ових мера ће се састављати прописани извештаји и након сваке примене мера, изузев мере везивања, обављаће се лекарски прегледи лица према којима је мера примењена.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере како би се попунило радно место правника у Служби за опште послове ОЗ Ужице.

ОЗ Ужице ће пазити да сваком осуђеном лицу против кога је покренут дисциплински поступак остави довољно времена за припрему одбране, односно да протекне најмање 3 дана између дана пријема позива и дана расправе.

Орган који у ОЗ Ужице води дисциплинске поступке против осуђених лица ће прибављати извештај васпитача о осуђеном, на основу којег ће утврдити чињенице од значаја за одлуку о врсти и висини евентуалне дисциплинске мере и друге чињенице од значаја за поступак.

Орган који у ОЗ Ужице води дисциплинске поступке против осуђених лица ће у записнике о расправи уносити одлуку и друге прописане податке.

Орган који у ОЗ Ужице води дисциплинске поступке против осуђених лица ће посвећивати више пажње одбрани осуђених, тако што ће проверавати наводе које они истакну и утврђивати и чињенице које им иду у корист.

ОЗ Ужице ће посвећивати посебну пажњу здравственом стању осуђених током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу, тако што ће се свакодневно обављати њихови лекарски прегледи и омогућавати боравак на свежем ваздуху у трајању од најмање 1 сат дневно.

У књизи извршења дисциплинске мере упућивања у самицу чињеницу обављања лекарског прегледа ће уписивати и потписом/факсимилом потврђивати лекар који је прегледао осуђеног.

ОЗ Ужице ће размотрити да се у просторији за извршење мера упућивање у самицу и усамљење постави видео надзор, водећи рачуна о заштити приватности лица.

Управа за извршење кривичних санкција ће у обуку за примену специјализованих програма третмана укључити и запослене ангажована на пословима третмана у ОЗ Ужице.

Имајући у виду да се у Заводу извршавају кратке казне, као и да је период од годину дана кратак како би се организовали и спровели други облици третманског рада, осим индивидуалног и радног ангажовања, НПМ је става да је овај период пожељно искористити за организацију кратких обука/курсева чији је завршетак извеснији и мотивација осуђених за учешћем већа и пружити прилику осуђенима за преквалификацију или доквалификацију и самим тим и за социјално – економску егзистенцију.

ОЗ Ужице ће предузети мере како би се упослили и осуђени из групе „ В“ и притвореници.

ОЗ Ужице ће свим лицима лишеним слободе омогућити свакодневни боравак на свежем ваздуху у складу са важећим прописима и стандардима.

ОЗ Ужице ће обезбедити услове за упражњавање физичких и спортских активности.

Став НПМ је да би ОЗ Ужице требало да размотри могућност организовања културно-уметничких активности за осуђене који су заинтересовани за учешће у истима.

Окружни затвор у Ужицу ће омогућити лицима лишеним слободе да време трајања посете буде најкраће 1 час.

ОЗ Ужице ће убудуће приликом пријема, сваког притвореника поучити о његовом праву на обавештавање чланова породице или других блиских лица о пријему у притвор и на њихов захтев обавештавати породицу или друго блиско лице које они одреде.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере и активности како би Повереничка канцеларија у Ужицу почела са пружањем услуга помоћи и подршке осуђенима након извршене казне.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у ОЗ Ужице запослио лекар на неодређено време, као и још један медицински техничар.

У ОЗ Ужице лекар ће управнику, осим усмено, подносити одговарајуће извештаје и у писаној форми, налазе и препоруке - периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, као и препоруке за поступање према том лицу; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених,

стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

У ОЗ Ужице је потребно обезбедити континуирано присуство лица са медицинском квалификацијом које ће, поред осталих професионалних активности, вршити поделу лекова, како се не би дешавало да тај посао обавља немедицинско особље.

ОЗ Ужице ће обезбедити да приступ медицинској документацији и другим евиденцијама које садрже медицинске податке и личне информације пацијената, а које се чувају амбуланти, има искључиво медицинско особље.

Лекар у ОЗ Ужице ће прегледати сваког притвореника и лице на извршењу казне затвора одмах након пријема у Завод.

НПМ је става да лица која објаве штрајк глађу не би требало по правилу издвајати у посебну просторију. Према тим лицима потребно је предузети све расположиве мере да се евиденције здравственог стања воде у складу са Малтешком декларацијом. Лице које је објавило штрајк глађу се издваја у посебну просторију само уколико одређене конкретне околности или понашање лица представљају опасност за безбедност, а сама објава штрајка глађу не представља било какав безбедносни ризик.

Министарство здравља ће без одлагања извршити стручни надзор над радом лекара у Окружном затвору у Ужицу.

Казнено-поправни завод у Београду - Падинској Скели³⁸

КПЗ Падинска Скела ће омогућити животни простор од најмање 6м² у спаваоницама у којима се смешта једно лице лишено слободе, а у групним спаваоницама и за свако наредно лице још додатних 4м², не рачунајући површину мокрог чвора уколико се налази у просторији.

КПЗ Падинска Скела ће ускладити број лежајева у односу на пространост сваке просторије-спаванице.

КПЗ Падинска Скела ће лицима лишеним слободе омогућити адекватно вештачко осветљење тако што ће поставити сијалице у свим просторијама-спаваницама у којима недостају и уградиће прекидаче за светло у тоалетима унутар спаваоница.

КПЗ Падинска Скела ће лицима лишеним слободе обезбедити адекватну постељину на тај начин што ће заменити старе и дотрајале душеке.

КПЗ Падинска Скела реновираће просторије које користе лица лишена слободе на Економији Завода, тако што ће заменити столарију, подове, као и санитарне уређаје у оквиру заједничког мокрог чвора и купатила која користе лица лишена слободе.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће расположиве мере како би се лицима лишеним слободе приликом извршења дисциплинске мера упућивања у самицу омогућили животни услови у складу са стандардима, односно пространост просторија од најмање 6м², не рачунајући мокри чвор.

КПЗ Падинска Скела ће у оквиру мокрих чворова у просторијама-спаваницама предвиђеним за извршења дисциплинске мера упућивања у самицу заменити дотрајале санитарне уређаје, обезбедиће сто и столицу за седење, инсталираће тастер за позивање страже и побољшаће хигијену просторија.

КПЗ Падинска Скела ће у затвореном делу Завода обезбедити заједничке просторије за лица лишена слободе у складу са прописима и важећим стандардима.

³⁸ Извештај о посети КПЗ Београд - Падинска Скела, број 281-60/18 од 16. августа 2018. године.

КПЗ Падинска Скела ће без одлагања извршити реновирање заједничког купатила у полуотвореном одељењу и замениће све дотрајале санитарне уређаје у свим заједничким купатилима и мокрим чворовима по спаваоницама.

КПЗ Падинска Скела ће обезбедити комплетне и благовремене хигијенске пакете, као и место за чишћење и одржавање одеће осуђеника у затвореном одељењу.

КПЗ Падинска Скела ће поклонити посебну пажњу дезинсекцији просторија које користе лица лишена слободе.

КПЗ Падинска Скела ће предузети мере како би се лицима лишеним слободе која су радно ангажована омогућило туширање одмах након завршеног радног дана.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се у КПЗ Падинска Скела обезбедило адекватно снабдевање водом у свим просторијама у којима лица лишена слободе бораве.

КПЗ Падинска Скела обратиће посебну пажњу и размотриће примедбе лица лишених слободе у вези са квалитетом и количином хране. О евентуално уоченим недостацима, који су последица припреме хране у КПЗ Београд обавестиће Управу за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети расположиве мере како би се отклонили евентуални недостаци у исхрани лица лишених слободе који су последица припреме хране у КПЗ Београд.

КПЗ Падинска Скела ће приликом поделе хране обезбедити да сваки осуђени добије следовање које му припада у примереним условима и омогућиће им коришћење фрижидера ради чувања хране.

КПЗ Падинска Скела ће у складу са захтевима осуђених омогућити куповину воћа преко кантине, као и свих других одговарајућих ствари које у кантини Завода није могуће обезбедити.

КПЗ Падинска Скела обратиће посебну пажњу на рок употребе намирница које се могу купити преко кантине Завода.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће успоставити и водити евиденцију пружања правне помоћи лицима лишеним слободе.

Служба за опште послове КПЗ Београд – Падинска Скела ће успоставити проактиван приступ лицима лишеним слободе и остварити непосредан контакт са њима, ради пружања потребних информација о извршењу казне затвора и правне помоћи у вези остваривања њихових права, нарочито у примени института условног отпуста.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети све мере из своје надлежности како би за запослене у КПЗ Београд – Падинска Скела који обављају исте послове били исти услови рада и примања, како се не би дешавало да међу службеницима који раде исте послове једни имају бенефицирани радни стаж, а други немају.

У КПЗ Београд – Падинска Скела лицима лишеним слободе ће издавати потврде о предаји писмена.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће предузети мере у циљу унапређења система видео надзора којим ће се омогућити његово боље праћење.

Управа за извршење кривичних санкција ће обезбедити опрему и/или средства које су КПЗ Београд – Падинска Скела потребне за унапређење праћења видео надзора.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће на уочљивим местима унутар просторија које су под видео надзором истаћи обавештења о томе.

КПЗ Београд – Падинска Скела сачиниће анализу потреба за извршиоцима у Служби за обезбеђење и доставити је Управи за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити оправданост анализе потребе за извршиоцима у Служби за обезбеђење КПЗ Београд – Падинска Скела и сходно томе предузети све расположиве у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца, при чему ће се водити рачуна о потреби за родно мешовитим запошљавањем.

Управа за извршење кривичних санкција ће припадницима Службе за обезбеђење КПЗ Београд – Падинска Скела обезбедити униформе и замену делова униформи у складу са прописаним роковима трајања.

У КПЗ Београд – Падинска Скела запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања ће се без одлагања упутити на здравствену контролу.

У КПЗ Београд – Падинска Скела запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања убудуће ће се упућивати на здравствену контролу најмање једном у 3 године

НПМ поздравља увођење образаца извештаја који се састављају поводом примене мера принуде, јер представљају оруђе припадницима Службе за обезбеђење и лекарима за детаљније извештавање и документовање примене мера принуде и повреда које су лица над којима су оне примењене задобила. Ови обрасци се могу показати добрим средством за отклањање досадашњих замерки, како НПМ тако и ЦПТ, у погледу садржаја извештаја који су до сада састављани.

Ипак, ни у једном случају у који је НПМ остварио увид нису уцртане врста и места повреда на приказу (шеми) тела, а поједини извештаји припадника Службе за обезбеђење и лекара су састављани на стари начин. Ово може бити последица околности да се ради о новом начину извештавања и потребе да се службе уходају и прихвате нове обрасце извештаја, али и да се отклоне уочени недостаци у осмишљеном систему. За очекивати је да ће временом нови систем рада у потпуности профункционисати. У међувремену, НПМ жели да скрене пажњу руководству Завода на потребу да се ови обрасци уредно попуњавају и због тога упућује:

У КПЗ Београд – Падинска Скела извештаји припадника Службе за обезбеђење и извештаји о обављеним лекарским прегледима поводом примене мера принуде ће се састављати на предвиђеним обрасцима, који ће се уредно попуњавати. Нарочито, у извештајима о лекарским прегледима уцртаваће се места и врсте повреда на приказима (шемама) тела и уносиће се налази лекара о повезаности уочених повреда са подацима о начину њиховог настанка.

У КПЗ Београд – Падинска Скела ће се у налозима за спровод осуђених наводити да ли је осуђеног потребно везати и на који начин, а налог за везивање осуђених лица из отвореног и полуотвореног одељења ће се издавати само на основу индивидуалне процене да је лице потребно везати.

У КПЗ Београд – Падинска Скела осуђенима ће се приликом спровода везивати ноге само изузетно, када је то изричито наведено у налогу за спровођење и у складу са индивидуалном проценом.

КПЗ Београд – Падинска Скела сачиниће анализу потреба за извршиоцима дипломираним правницима и доставити је Управи за извршење кривичних санкција. Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити оправданост анализе потребе за извршиоцима дипломираним правницима у КПЗ Београд – Падинска Скела и сходно томе предузети све расположиве у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца.

НПМ сматра да су се радним ангажовањем још једног лекара створили услови за редовне обиласке лица према којима се примењују дисциплинска мера упућивања у самицу и посебна мера усамљења и очекује да ће обиласци лекара бити свакодневни.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће потребне мере како би се у КПЗ Београд – Падинска Скела појединим васпитним радницима решио дугогодишњи нерешен радни статус и како би се упослило још васпитних радника сходно потребама Завода.

Осуђена и прекршајно кажњена лица не треба да подносе писмени поднесак за разговор са васпитним радницима, већ могу да им се непосредно обрате уколико имају потребу за разговором.

НПМ је става да Завод треба да обезбеди адекватне просторије за обављање индивидуалних и групних облика васпитно – корективног рада са осуђенима разврстаним у групу В.

Став НПМ је да прекршајно кажњена лица треба да имају повољнији и лагоднији режим извршења казне у односу на осуђена лица разврстана у групу В, с обзиром да је реч о лицима која издржавају кратке казне затвора и да су кажњени за лакша дела.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће обезбедити услове како би се и осуђени из затвореног одељења укључивали у обуке и курсеве сходно њиховим интересовањима и афинитетима.

КПЗ у Београду – Падинска Скела ће предузети мере како би се повећао број радних места и радно ангажованих осуђених у затвореном одељењу.

КПЗ у Београду – Падинска Скела ће обезбедити услове за упражњавање физичких и спортских активности у затвореном одељењу.

КПЗ Падинска Скела ће обезбедити да сва прекршајно кажњена лица могу да прате телевизијски програм.

Приликом остваривања права на посете ванбрачне супруге Завод треба да поклони поверење осуђеницима када су у питању њихови наводи о ванбрачним партнерима, осим уколико постоји основана сумња око навода, којом приликом би се тражили докази о ванбрачној заједници.

КПЗ Падинска Скела би требало да испита наводе осуђених из затвореног одељења у вези са могућностима коришћења телефона. Уколико су наводи тачни, Завод ће предузети мере како би им се омогућило да телефонску говорницу користе у више различитих термина током дана, тако да се сваком осуђеном омогући да телефонира најмање четири пута недељно.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Београд - Падинска Скела ангажовао довољан број медицинских техничара за стално присуство медицинског особља у Заводу.

Завод ће обезбедити да амбуланта (посебна просторија за обављање здравствених прегледа) буде опремљена подном лампом за преглед, апаратом за давање кисеоника са боцом, негатоскопом за преглед рендген филмова, као и другом неопходном опремом за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција.

Завод ће унапредити вештачко осветљење и хигијену у свим просторијама за смештај оболелих осуђених у полуотвореном одељењу. У соби број 23 ће обезбедити и доступност природне светлости, а до тада ову собу ће ставити ван употребе.

Завод ће у просторијама за смештај оболелих осуђених у затвореном одељењу прозоре учинити транспарентним (уклонити замућено стакло).

У КПЗ Београд – Падинска Скела поделу лекова ће вршити искључиво медицинско особље.

Лекар КПЗ Београд – Падинска Скела ће свакодневно обилазити болесна лица лишена слободе.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће обезбедити редовне услуге специјалисте психијатра који ће периодично (најмање једном недељно) долазити у просторије Завода ради вршења специјалистичких прегледа.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у Завод документовати на исти начин као и повреде лица задобијене у Заводу: поред здравственог картона, повреде ће се уносити у посебну евиденцију и о њима ће се управнику достављати извештај, са свим потребним елементима (наводима повређеног, медицинским налазом, мишљењем лекара и схемом тела).

КПЗ Београд – Падинска Скела ће од органа поступка (јавног тужиоца или суда који је одредио вештачење) прибављати писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.

Лекар КПЗ Београд – Падинска Скела ће управнику Завода у писменој форми подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

Лекар ће контролисати исхрану која се служи лицима лишеним слободе у КПЗ Београд – Падинска Скела, што ће потврђивати потписом недељног јеловника.

Окружни затвор у Зрењанину³⁹

Управа за извршење кривичних санкција ће спровести мере и активности како би се у ОЗ Зрењанин решио проблем пренасељености и лицима лишеним слободе омогућили материјални и животни услови у складу са важећим прописима и стандардима, а нарочито они који се односе на пространост спаваоница, обезбеђивање заједничких просторија, нове кревете и душеке, санитарне уређаје, одржавање личне хигијене, дезинсекцију и влагу на зидовима у спаваоницама.

ОЗ Зрењанин ће у просторијама-спаваоницама и мокрим чворовима санирати зидове од влаге, извршити дезинсекцију, а затим и хигијенско кречење.

ОЗ Зрењанин ће свим лицима лишеним слободе омогућити да лични веш перу и суше у перионици Завода.

ОЗ Зрењанин ће омогућити лицима лишеним слободе исхрану подобну да одржи њихово добро здравље и снагу, а између осталог два пута недељно биће им обезбеђено свеже воће.

У ОЗ Зрењанин лица лишена слободе ће добијати потврде о предаји писмена која се подносе Заводу.

---

³⁹ Извештај о посети ОЗ Зрењанин, број 281-65/18 од 13. септембра 2018. године.

У ОЗ Зрењанин приликом детаљног претреса од лица лишених слободе се неће захтевати да скину сву одећу у исто време. У првој фази ће скидати одећу од појаса на горе, а у другој фази одећу од појаса на доле и након сваке фазе омогућиће им се да обуку скинуте делове одеће.

ОЗ Зрењанин сачиниће анализу потреба за извршиоцима у Служби за обезбеђење и доставити је Управи за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити анализу потреба за извршиоцима у Служби за обезбеђење ОЗ Зрењанин и сходно томе предузети све расположиве мере у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца, при чему ће се водити рачуна о потреби за родно мешовитим запошљавањем.

Управа за извршење кривичних санкција ће припадницима Службе за обезбеђење ОЗ Зрењанин обезбедити униформе и замену делова униформе у складу са прописаним роковима трајања.

У ОЗ Зрењанин унапредиће се документовање повреда тако што ће здравствени радник повреде лица лишених слободе означавати на шематским скицама тела.

У ОЗ Зрењанин, када се са применом мере принуде везивање кожним каишевима отпочело без претходног мишљења лекара психијатра или неуропсихијатра, везаном лицу ће се у року од два сата од момента везивања обезбедити преглед лекара психијатра или неуропсихијатра, а његово телесно и душевно стање ће се континуирано и директно пратити од стране медицинског особља.

У ОЗ Зрењанин искључивање лица лишених слободе из редовног режима издржавања казне ће се обављати на основу одговарајуће одлуке донете у одговарајућој законској процедури.

У ОЗ Зрењанин лекар ће свакодневно посећивати и контролисати психофизичко стање лица према којима се извршава посебна мера усамљења и дисциплинска мера упућивања у самицу.

ОЗ Зрењанини сачиниће анализу потреба за извршиоцима дипломираним правницима и доставити је Управи за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити анализу потребе за извршиоцима дипломираним правницима у ОЗ Зрењанин и сходно томе предузети све расположиве у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца.

Орган који у ОЗ Зрењанин води дисциплинске поступке против осуђених лица ће одлуку о врсти и висини евентуалне дисциплинске мере донети на основу чињеница утврђених из релевантних извештаја заводских служби.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у ОЗ Зрењанин појединим васпитним радницима решио нерешен радни статус.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би поједини васпитни радници били ослобођени додатних послова на извршењу ванзаводских санкција и мера.

Управа за извршење кривичних санкција укључиће у обуке и усавршавање запослене ангажована на пословима третмана у ОЗ Зрењанин.

Одсек за третман у ОЗ Зрењанин у евиденције о индивидуалним разговорима са осуђенима уносиће и обављене планске активности и тематске разговоре у вези са постављеним индивидуалним циљевима ради крајње оцене успешности постављеног индивидуалног циља.

Управа за извршење кривичних санкција определиће средства на годишњем нивоу за реализацију обука и курсева у ОЗ Зрењанин.

ОЗ Зрењанин предузеће мере како би се упослила притворена лица.

ОЗ Зрењанин ће притвореницима обезбедити кретање на свежем ваздуху у трајању од најмање два часа дневно.

Службеници третмана у будућем поступању ће код области „поступци и активности према осуђеном“ наводити прецизне активности у циљу смањења високог степена ризика за област која је оцењена као таква.

ОЗ Зрењанин ће омогућити лицима лишеним слободе да преко пакета добијају артикле који нису идентични онима које могу да купе преко кантине.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у ОЗ Зрењанин ангажовао довољан број медицинских техничара за стално присуство медицинског особља у Заводу.

Завод ће обезбедити да амбуланта (посебна просторија за обављање здравствених прегледа) буде опремљена подном лампом за преглед, негатоскопом за преглед рендген филмова, као и другом неопходном опремом за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција.

У складу са техничким могућностима, Завод ће обезбедити посебну просторију за обављање амбулантних интервенција.

Завод ће унапредити квалитет смештаја у просторијама за смештај оболелих лица, побољшаће доток природне светлости у просторији у којој је он недовољан, поправиће или заменити санитарне инсталације и побољшати стање хигијене.

Лекарски прегледи лица лишених слободе вршиће се само у присуству здравствених радника, сем у случајевима када здравствени радник другачије не затражи.

Припадници Службе за обезбеђење су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте који су релевантни за доношење одлуке од стране лекара о присуству немедицинског особља лекарском прегледу.

Уколико лекар захтева присуство немедицинског особља прегледу и/или другим медицинским радњама, неопходно је да чињеница о таквом захтеву, као и подаци о присутном немедицинском особљу буду забележени у медицинској документацији за конкретно лице лишено слободе.

ОЗ Зрењанин ће од органа поступка (јавног тужиоца или суда који је одредио вештачење) прибављати писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.

Окружни затвор у Новом Пазару⁴⁰

ОЗ Нови Пазар ће сандуче за захтеве лица лишених слободе за поверљиве разговоре са управником Завода означити да је за ту намену.

У ОЗ Нови Пазар, када се евидентирају повреде ново примљених лица лишених слободе које се поклапају са њиховим наводима о злостављању од стране полицијских службеника, све информације и комплетна документација о томе (медицински налази, фотографије повреда, изјаве лица и друга) ће се достављати надлежном јавном тужилаштву.

---

⁴⁰ Извештај о посети ОЗ Нови Пазар, број 281-71/18 од 11 септембра 2018. године.

Казнено-поправни завод у Сомбору⁴¹

КПЗ Сомбор ће заменити дотрајале лежајеве и душеке у Заводу.

КПЗ Сомбор ће свим лицима лишеним слободе обезбедити адекватне касете за одлагање личних ствари.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се у што краћем року у КПЗ Сомбор обезбедили одговарајући лежајеви, душеци и касете за одлагање личних ствари.

КПЗ Сомбор ће обезбедити примерене санитарне уређаје у свим просторијама – спаваоницама у којима су уређаји дотрајали, а посебно у заједничком купатилу Завода, као и приватност приликом туширања.

КПЗ Сомбор ће обезбедити место за чишћење и одржавање одеће лица лишених слободе, а нарочито током зимских дана, односно приликом неповољних временских услова.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се отклонио наведени проблем.

Потребно је, без одлагања, спровести све расположиве мере и активности како би се за потребе КПЗ Сомбор обезбедио одговарајући објекат за смештај лица лишених слободе у којем ће материјални услови бити у складу са важећим стандардима.

КПЗ Сомбор ће објављивати недељни јеловник најкасније последњег дана у недељи за наредну недељу.

У КПЗ Сомбор биће обезбеђене металне посуде за сервирање obroка лицима лишеним слободе, као и адекватне термо посуде за транспорт хране.

КПЗ Сомбор ће увести могућност да посете бранилаца/ пуномоћника лицима лишеним слободе буду отворене - да између њих постоји контакт без физичких препрека.

У КПЗ Сомбор приликом детаљног претреса од лица лишених слободе се неће захтевати да скину сву одећу у исто време. У првој фази ће скидати одећу од појаса на горе, а у другој фази одећу од појаса на доле и након сваке фазе омогућиће им се да обуку скинуте делове одеће.

Детаљни претреси лица неће се вршити пред другим затвореницима.

КПЗ Сомбор ће поставити видео надзор над просторијом за извршење мере самице, заједничким просторијама и другим просторима унутар Завода за које процени да је потребно.

КПЗ Сомбор ће у свим просторијама које су под видео надзором истаћи обавештења о томе.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети потребне мере како би се обезбедила средства за проширење система видео надзора у КПЗ Сомбор.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети расположиве мере у циљу попуњавања преосталих радних места у Служби за обезбеђење КПЗ Сомбор, при чему ће водити рачуна о потреби за родно мешовитим запошљавањем.

У КПЗ Сомбор запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања ће се без одлагања упутити на здравствену контролу.

У КПЗ Сомбор запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до

---

⁴¹ Извештај о посети КПЗ Сомбор, број 281-13/18 од 26. децембра 2018. године.

16 месеци стажа осигурања убудуће ће се упућивати на здравствену контролу најмање једном у 3 године.

КПЗ Сомбор ће предузети мере како би се променила пракса да припадници Служба за обезбеђење на видљив начин носе гумене палице у затворском кругу.

Уколико овлашћено службено лице процени да су испуњени прописани разлози за везивање лица које се налази на болничком лечењу, то ће се учинити уз поштовање достојанства лица лишеног слободе, а примена мере везивања ће се евидентирати.

У КПЗ Сомбор у одлукама о примени посебне мере тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце ће се опредељивати због чега је потребно ову меру применити према одређеном лицу.

У КПЗ Сомбор ће се евидентирати управнички обиласци лица која се налазе у самици или усамљењу.

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити могућности ангажовања још једног дипломираног правника у КПЗ Сомбор и сходно томе предузети одговарајуће мере.

Орган дисциплинског поступка против осуђених лица у КПЗ Сомбор ће у записнике о расправи уносити и податак о јавности расправе.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би у обуке о примени специјализованих програма рада са осуђенима укључила и запослене на пословима третмана КПЗ Сомбор.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се определила средства на годишњем нивоу за реализацију обука и курсева за лица лишена слободе у КПЗ Сомбор.

КПЗ Сомбор предузеће мере како би се упослила притворена лица.

КПЗ Сомбор ће притвореним лицима и лицима у пријемној просторији – спаваоници, као и лицима смештеним у полуотвореном одељењу која нису упослена, омогућити праћење ТВ програма и у преподневним часовима.

КПЗ у Сомбору предузеће мере и посебну просторију опремити у складу са стандардима.

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Сомбор ангажовао довољан број медицинског особља за њихово стално присуство у Заводу.

КПЗ Сомбор ће успоставити и водити посебну евиденцију о повредама осуђених.

КПЗ Сомбор ће за амбуланту обезбедити инструменте за обраду рана.

КПЗ Сомбор ће за особе које имају потешкоће у кретању обезбедити спаваоницу која ће бити прилагођена њиховим потребама.

КПЗ Сомбор ће обезбедити да се први лекарски преглед лица лишених слободе увек обавља најкасније у року од 24 сата после њиховог пријема у Завод.

Први преглед лица лишених слободе у КПЗ Сомбор ће укључивати преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће, а ради откривања евентуалних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слободе. У вези са овим прегледом у медицинску документацију је потребно унети одговарајуће констатације – да је извршен целокупни телесни преглед којим нису

установљене телесне повреде, односно, када се овакве повреде установе исте морају бити описане.

Увек приликом првог прегледа ће се мерити висина, тежина и крвни притисак лица лишеног слободе и резултати уписивати у одговарајућу документацију.

Код постојања телесних повреда потребно је у налазу лекара да се исте детаљније опишу у погледу величине, прецизније локализације, изгледа, броја и другог. На основу тако написаног налаза потребно је одредити врсту повреде, навести дијагнозу латинским језиком, а у мишљењу по могућству прецизније одредити механизам њеног настанка, односно образложити мишљење о повезаности примењене мере и насталих повреда.

Повреде ће се евидентирати у посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са мапом тела у коју су уцртане повреде, који ће се чувати у здравственом картону.

Повреде ће се фотографисати, а фотографије ће се чувати у здравственом картону.

КПЗ Сомбор ће од органа поступка (јавног тужиоца или суда који је одредио вештачење) прибављати писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.

Лекар КПЗ Сомбор ће управнику Завода у писменој форми подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

1-3 – Препоруке упућене психијатријским установама и установама социјалне заштите

Служба за психијатрију Опште болнице Крушевац⁴²

Болница ће без одлагања изместити психијатријске амбуланте, Метадонски центар и сестринску собу из подрумских просторија.

Болница ће неодложно обезбедити материјалне услове којима ће се омогућити позитивно терапијско окружење, преправком или набавком кревета, душека, нових ормарића уз кревете сваког пацијента, набавком ормара за гардеробу, декорацијом простора и зидова.

Историја болести треба да буде уписана у образац историје болести, да буде систематизована, детаљна и разумљива. Историја болести мора да садржи све дијагностичке информације (укључујући и резултате свих специјалистичким испитивања којима је пацијент био подвргнут), као и текућу евиденцију пацијентовог менталног и соматског стања, те његовог лечења. Евиденција прописане терапије мора да буде јасна и недвосмислена, води је ординирајући лекар или лекар на дежурству. Потребно је да се води евиденција о нежељеним ефектима лекова.

Болница ће обезбедити да се приликом накнадног увођења сваке нове медицинске мере, тражи сагласност пацијента, односно његовог старатеља за примену конкретне мере.

⁴² Извештај о посети Службе за психијатрију ОБ Крушевац, број 281-5/18 од 14. марта 2018. године.

Болница ће обезбедити да информације о правима пацијената и механизмима њихове заштите буду јасно видљиве и у одговарајућој форми приступачне свим пацијентима (плакати, брошуре и сл.).

Болница ће обезбедити снабдевање недостајућим ампулираним психофармацима.

Третман треба да је заснован на индивидуализованом приступу, који подразумева састављање плана лечења за сваког пацијента. Ово треба да укључује окупациону и групну терапију, индивидуалну психотерапију, уметничке, драмске, музичке и спортске активности, укључујући и могућност вежбања напољу, образовања и одговарајућег посла. Редовно одржавати састанке са пацијентима по типу Терапијске заједнице. Створити услове за укључивање што већег броја пацијената у различите модалитете психосоцијалне рехабилитације. Организовати групну психотерапију са пацијентима из истих дијагностичких категорија. Створити услове и омогућити пацијентима да проводе одређени део времена на отвореном, без обзира на временске прилике.

Болница ће израдити програм едукације средњег медицинског кадра преко утврђења потреба, плана сарадње са едукативним установама и организацијама и увођења процедура за надгледање организације тренинга и евалуацију постигнутих резултата.

Болница ће меру физичког спутавања механичким ограничењем, тзв. фиксацију, вршити у потпуности у складу са прописима и установљеним стандардима поступања према особама са менталним сметњама, а нарочито: 1. мера механичког ограничења пацијента примениће се изузетно, када је то једино средство да се пацијент спречи да својим понашањем озбиљно угрози сопствени живот и безбедност или живот и безбедност других лица; 2. пре него што се примени мера механичког ограничења размотриће се и покушати примена мање рестриктивних мера; 3. мера механичког ограничења пацијента спроводиће се уз примену медицинских мера које ће омогућити да период примене мере буде што је могуће краћи; 4. мера механичког ограничења пацијента спроводиће се на безбедном месту и на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље пацијента; 5. мера механичког ограничења пацијента спроводиће се наменским средствима (каишеви и сл.) подобним да се спутавање оствари на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље пацијента; 6. о примени мере механичког ограничења и дужини њеног трајања одлуку доноси психијатар, водећи рачуна да период примене мере буде што је могуће краћи, сходно важећим стандардима и правилима медицинске струке; 7. уколико у одсуству психијатара други здравствени радник изврши механичко ограничавање пацијента за које процени да је у датом моменту неопходно и неодложно, обавезан је да о томе одмах обавести најближег психијатра, који је дужан да без одлагања приступити пацијенту и процени оправданост примењеног механичког ограничавања, као и да ли је оно и даље потребно, те сходно томе донесе одговарајућу одлуку; 8. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења, дужан је, док траје примена те мере, као и у примереном периоду након обуставе примене мере, да периодично обилази пацијента према коме је мера примењена и да са дужном пажњом прати његово здравствено стање; 9. када током извршења мере механичког ограничења психијатар утврди да пацијент према коме је мера примењена више не представља опасност по себе или друго лице, пацијент ће се без одлагања ослободити од примене мере; 10. непосредно пре истека рока на који је одређена примена мере механичког ограничења, психијатар преиспитује неопходност примене мере у наредном периоду и о томе доноси одлуку, с тим да ће наложити да се механички ограничени пацијент одмах ослободи ако даља примена мере није неопходна; 11. током примене мере механичког ограничења медицинско особље ће пружити појачану пажњу и у што већој мери бити непосредно присутно уз пацијента који је механички ограничен, како та мера не би уједно представљала и његово осамљивање (изолацију); 12. мера механичког ограничења неће се примењивати у просторији у којој су смештени пацијенти према којима није

примењена мера механичког ограничења, нити ће другим пацијентима бити омогућен приступ тој просторији; 13. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења дужан је да без одлагања обавести директора Болнице или друго лице које је на то овластио директор, који о томе одмах обавештава законског заступника пацијента према коме је мера примењена, односно члана уже породице пацијента према коме је мера примењена; 14. о примени мере механичког ограничења водиће се посебна књига, у којој се обавезно уносе сви битни подаци о примени мере, и то: - разлози за примену мере механичког ограничења; -опис мера примењених пре механичког ограничења; -врста средстава коришћеног за механичко ограничење; - податак о месту (просторији) у којој је примењена мера механичког ограничења; -тачно време (дан/сат/минут) почетка мере механичког ограничења; -име психијатра који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења; -име здравственог радника који је у одсуству психијатра, из разлога неопходности за хитним поступањем, извршио механичко ограничавање узнемиреног пацијента пре доношења одлуке од стране психијатра; -када је о механичком ограничавању обавештен психијатар; -мишљење психијатра о оправданости извршеног механичког ограничавања; -опис медицинских мера примењених током механичког ограничења; -опис свих евентуалних повреда пацијента према коме је примењена мера механичког ограничења (насталих пре и током примене мере), као и евентуалних повреда других пацијената или здравствених радника (насталих у догађају који је претходио механичком ограничавању); -подаци о периодичним обилазцима пацијента према коме је примењена мера механичког ограничења и праћењу његовог здравственог стања од стране психијатра (број обилазака, тачно време и трајање обилазака, спроведене радње); -податак о времену обавештења директора Болнице или другог лица које на то овластио директор о примењеној мери механичког ограничења, као и податак да ли је и када обавештен законски заступник, односно члан уже породице пацијента према коме је мера примењена; -наводи и коментари пацијента током и непосредно након што је према њему примењена мера механичког ограничења; -тачно време (дан/сат/минут) окончања мере механичког ограничења.

Болница ће обезбедити обуку здравствених радника о условима и поступку примене мере физичког спутавања узнемираних пацијената, као и тренинге у примени напредних техника ненасилног физичког спутавања, а сходно посебном плану обучавања здравствених радника о начину и поступку примене мере физичког спутавања. Болница ће набавити адекватне фиксаторе.

Служба за психијатрију Опште болнице „Др Лаза К. Лазаревић“ Шабац⁴³

Болница ће неодложно обезбедити материјалне услове којима ће се омогућити позитивно терапијско окружење, преправком или набавком нових кревета, душека и постелине.

Болница ће предузеће мере како би се заменила и дотрајала столарија на одељењу психијатрије.

Специјална болница за психијатријске болести „Ковин“⁴⁴

Болница ће смањити број кревета у собама у складу са важећим прописима.

Болница ће без одлагања пацијенте са Одсека за продужен третман и лечење психосоматских обољења преместити на друго адекватно одељење, тако да се пацијентима који користе инвалидска колица или нека друга помагала, омогући свакодневни боравак ван зграде.

⁴³ Извештај о посети Служби за психијатрију ОБ „Др Лаза К. Лазаревић“ Шабац, број 281-29/18 од 24. априла 2018. године.

⁴⁴ Извештај о посети СПБ „Ковин“, број 281-61/18 од 16. августа 2018. године.

Болница ће предузети мере како би се обезбедиле машине за прање и сушење веша и постељине, као и ради реновирање објекта вешераја.

Болница ће предузети мере како би се обезбедиле довољне количине гардеробе за пацијенте.

Болница ће без одлагања подове мокрих чворова прекрити неклизацијским материјалом.

Поступајући лекар у Болници ће пре примене медицинске мере на примерен начин пружити пацијенту и његовом законском заступнику све информације у складу са чл. 11. Закона о правима пацијената и у писаној форми у складу са чл. 16. Закона о заштити лица са менталним сметњама прибавити писани пристанак на медицинску меру.

Основни суд у Смедереву – Судска јединица у Ковину требало би да предузме мере како би за вештака био ангажован лекар који није запослен у Болници, а доношење решења о продуженом задржавању у психијатријској установи требало би доносити, у складу са чл. 35. ст. 1. Закона о заштити лица са менталним сметњама („Сл. гласник РС“, бр. 45/13), по истом поступку по ком се доноси и решење о задржавању без пристанка (поновно вештачење, одржавање новог рочишта, саслушање пацијента).

Док се не стекну услови да као вештаци буду ангажовани искључиво лекари који не раде у Болници, у поступцима продужења задржавања у психијатријској установи без пристанка, Болница неће одређивати као члана конзилијума лекара који је ангажован као вештак у конкретном случају.

СБПБ Ковин ће уредно водити документацију о пацијентима који су смештени без пристанка. У здравствене досијее који се воде о овим пацијентима улагаће се сви документи који се тичу њихове принудне хоспитализације и лечења у Болници.

У Болници ће се избегавати примена дуготрајних фиксација.

Министарство здравља предузеће мере и унапредити прописе у смислу финансирања психијатријских болница, сходно стварно обављеним услугама које обухватају како трошкове лечења, тако и рехабилитацију пацијената.

Геронтолошки центар у Крушевцу⁴⁵

Центар ће омогућити праћење телевизијског програма и других адекватних садржаја свим корисницима који услед непокретности не могу да учествују у свакодневним садржајима који су у понуди.

Центар неће вршити везивање корисника по унапред датом налогу за везивање. Центар ће меру физичког спутавања механичким ограничењем, тзв. фиксацију, вршити у потпуности у складу са прописима и установљеним стандардима поступања према особама са менталним сметњама, а нарочито: 1. мера механичког ограничења корисника примениће се изузетно, када је то једино средство да се корисник спречи да својим понашањем озбиљно угрози сопствени живот и безбедност или живот и безбедност других лица; 2. пре него што се примени мера механичког ограничења размотриће се и покушати примена мање рестриктивних мера; 3. мера механичког ограничења корисника спроводиће се уз примену медицинских мера које ће омогућити да период примене мере буде што је могуће краћи; 4. мера механичког ограничења корисника спроводиће се на безбедном месту и на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље корисника; 5. мера механичког ограничења корисника спроводиће се наменским средствима (каишеви и сл.) подобним да се спутавање оствари на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље корисника; 6. о примени мере механичког ограничења и дужини њеног трајања одлуку доноси

⁴⁵ Извештај о посети ГЦ Крушевац, број 281-6/18 од 19. марта 2018.

психијатар, водећи рачуна да период примене мере буде што је могуће краћи, сходно важећим стандардима и правилима медицинске струке; 7. уколико у одсуству психијатра други здравствени радник изврши механичко ограничавање корисника за које процени да је у датом моменту неопходно и неодложно, обавезан је да о томе одмах обавести најближег психијатра, који је дужан да без одлагања приступити кориснику и процени оправданост примењеног механичког ограничавања, као и да ли је оно и даље потребно, те сходно томе донесе одговарајућу одлуку; 8. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења, дужан је, док траје примена те мере, као и у примереном периоду након обуставе примене мере, да периодично обилази корисника према коме је мера примењена и да са дужном пажњом прати његово здравствено стање; 9. када током извршења мере механичког ограничења психијатар утврди да корисник према коме је мера примењена више не представља опасност по себе или друго лице, корисник ће се без одлагања ослободити од примене мере; 10. непосредно пре истека рока на који је одређена примена мере механичког ограничења, психијатар преиспитује неопходност примене мере у наредном периоду и о томе доноси одлуку, с тим да ће наложити да се механички ограничени корисник одмах ослободи ако даља примена мере није неопходна; 11. током примене мере механичког ограничења медицинско особље ће пружити појачану пажњу и у што већој мери бити непосредно присутно уз корисника који је механички ограничен, како та мера не би уједно представљала и његово осамљивање (изолацију); 12. мера механичког ограничења неће се примењивати у просторији у којој су смештени корисници према којима није примењена мера механичког ограничења, нити ће другим корисницима бити омогућен приступ тој просторији; 13. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења дужан је да без одлагања обавести директора Болнице или друго лице које је на то овластио директор, који о томе одмах обавештава законског заступника корисника према коме је мера примењена, односно члана уже породице корисника према коме је мера примењена;

14. о примени мере механичког ограничења водиће се посебна књига, у којој се обавезно уносе сви битни подаци о примени мере, и то: • разлози за примену мере механичког ограничења; • опис мера примењених пре механичког ограничења; • врста средстава коришћеног за механичко ограничење; • податак о месту (просторији) у којој је примењена мера механичког ограничења; • тачно време (дан/сат/минут) почетка мере механичког ограничења; • име психијатра који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења; • име здравственог радника који је у одсуству психијатра, из разлога неопходности за хитним поступањем, извршио механичко ограничавање узнемиреног корисника пре доношења одлуке од стране психијатра; када је о механичком ограничавању обавештен психијатар; мишљење психијатра о оправданости извршеног механичког ограничавања; • опис медицинских мера примењених током механичког ограничења; • опис свих евентуалних повреда корисника према коме је примењена мера механичког ограничења (насталих пре и током примене мере), као и евентуалних повреда других корисника или здравствених радника (насталих у догађају који је претходио механичком ограничавању); • подаци о периодичним обилазцима корисника према коме је примењена мера механичког ограничења и праћењу његовог здравственог стања од стране психијатра (број обилазака, тачно време и трајање обилазака, спроведене радње); • податак о времену обавештења директора Болнице или другог лица које на то овласти директор о примењеној мери механичког ограничења, као и податак да ли је и када обавештен законски заступник, односно члан уже породице корисника према коме је мера примењена; • наводи и коментари корисника током и непосредно након што је према њему примењена мера механичког ограничења; • тачно време (дан/сат/минут) окончања мере механичког ограничења.

Центар ће обезбедити обуку здравствених радника о условима и поступку примене мере физичког спутавања узнемираних корисника, као и тренинге у примени напредних техника ненасилног физичког спутавања, а сходно посебном плану

обучавања здравствених радника о начину и поступку примене мере физичког спутавања.

Установа за децу и младе „Сремчица“⁴⁶

Градска управа Града Београда ће обезбедити неопходна средства за пружање услуге становање уз подршку за кориснике са територије Града Београда.

Потребно је да Министарство здравља и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузму неопходне мере како би се решили имовинско - прави односи ради адаптације објеката за смештај корисника у Установи за децу и младе „Сремчица“.

Стручни тим ће, у поступка доношења одлука о распоређивању корисника/корисница у групе у Установи, уважавати њихове преференције, односно активно ће их укључити у процес доношења одлуке. То подразумева да ће стручно особље Установе корисницима пружити такве информације, да они могу да их разумеју и искажу своју вољу и жељу.

У случајевима када се не уважи изражена преференција корисника, стручно особље дужно је да посебно образложи разлог тог неуважавања, за сваког корисника понаособ.

Установа ће предузети мере из своје надлежности како би се корисницима који су непосредно радно ангажовани обезбедила примерена новчана надокнада за свој рад.

Установа ће разрадити доступне и прилагођене рехабилитационе психо-социјалне активности за кориснике и укључити све кориснике у програме психо-социјалне рехабилитације и радно окупационе терапије у складу са њиховим потребама и прилагођено њиховим могућностима.

Установа ће сачинити анализу потребног броја стручњака за рад на пословима психо-социјалне рехабилитације и напред описану анализу доставити Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

Градски центар за социјални рад у Београду предузеће мере како би старатељи редовно обилазили своје штићенике смештене у Установи за децу и младе „Сремчица“.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузеће мере из своје надлежности у циљу доношења прописа којим ће се уредити услови и поступак ограничавања слободе кретања и физичког спутавања корисника смештених у установама социјалне заштите домског типа.

Министарство здравља у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузеће мере у циљу боље стоматолошке заштите лица са менталним и интелектуалним сметњама.

Потребно је осавременисти опрему у стоматолошкој ординацији.

Министарство здравља у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузеће мере у сврху заштите лица са менталним и интелектуалним сметњама и ревидирати одредбе прописа које на општи начин уређују пристанак на медицинску меру.

Потребно је да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузме неопходне мере према надлежним центрима за социјални рад како би се овериле здравствене књижице свих корисника и регулисало издавање личних докумената у циљу остваривања права на здравствену заштиту и других права корисника.

---

⁴⁶ Извештај о посети Установи за децу и младе „Сремчица“, број 281-47/18 од 25. јуна 2018. године.

Установа ће предузети мере како би се прибавио исправан ЕКГ апарат.

У Установи ће се ревидирати терапијски протокол за агитиране кориснике у смислу примене антипсихотика новије генерације у складу са „Водичима добре клиничке праксе“.

Установа ће предузети мере и свим корисницима обезбедити одећу и обућу примерену временским приликама.

Установа ће, у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузети мере како би у свим собама било смештено највише четири корисника и исте опремити намештајем, сходно Правилнику о ближним условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања предузеће мере како би се у Установи обезбедили пристојни услови за смештај и поштовање приватности корисника.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће предузети потребне мере како би се без одлагања именовано директор Установе.

Геронтолошки центар Београд – Дом Бежанијска коса⁴⁷

Градски центар за социјални рад у Београду предузеће мере како би старатељи редовно обилазили своје штићенике смештене у Дому Бежанијска коса и предузимали активности предвиђене важећим прописима.

Препорука око мере физичког спутавања механичким ограничењем, тзв. фиксација (види у делу *Геронтолошки центар у Крушевцу*),

Дом ће обезбедити обуку здравствених радника о условима и поступку примене мере физичког спутавања узнемираних корисника, као и тренинге у примени напредних техника ненасилног физичког спутавања, а сходно посебном плану обучавања здравствених радника о начину и поступку примене мере физичког спутавања.

Дом ће предузети мере како би сваком непокретном кориснику чије здравствено стање то дозвољава било омогућено да редовно излази на свеж ваздух и у отворен простор, уз помоћ особља Дома.

Дом Бежанијска коса ће предузети мере како би све собе на одељењу за смештај покретних дементних корисника биле адекватно опремљене.

Собе и остале просторије у којима бораве корисници (дневни боравци, ходници) декорисаће тако да стварају утисак хуманијег окружења и осликавају посебности лица који их користе.

Дом за лица ометена у менталном развоју Тутин⁴⁸

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће без одлагања предузети потребне мере како би се обезбедио потребан број медицинског, неговатељског и другог особља у складу са проценом потреба за адекватним третманом корисника и функционисањем Дома.

Дом неће смештати кориснике и кориснице заједно по собама, осим уколико су ванбрачни партнери или брачни супружници.

⁴⁷ Извештај о посети ГЦ Београд – Дом Бежанијска коса, број 281-82/18 од 01. новембра 2018. године.

⁴⁸ Извештај о посети Дома за лица ометена у менталном развоју Тутин, број 281-85/18 од 27. новембра 2018. године.

Дом ће предузети мере како би се обезбедило да у вишекреветним собама на сваког корисника дође по 5м² простора и да у собама буде највише четири корисника, као и да се кревети који су вишак избаце из соба.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална предузеће мере из своје надлежности како би се ревидирао званични број постеља у Дому у односу на реално стање и у складу са прописаним стандардима простора по кориснику.

Дом ће предузети мере како би све собе корисника биле адекватно опремљене. Запослени у Дому ће мотивисати све кориснике како би собе у којима бораве декорисали тако да стварају утисак хуманијег окружења и осликавају посебности лица који их користе.

Дом ће предузети мере како би се одвојиле санитарне јединице за кориснике и кориснице, заменили дотрајали санитарни уређаји и сви тоалети преградиле и на тај начин обезбедиле приватност корисника.

Дом ће предузети мере како би се санирали зидови од влаге у свим собама корисника.

Дом ће предузети мере како би се обезбедиле просторни услови за организовање спортско – рекреативних и других културно - забавних садржаја за кориснике.

Дом ће предузети мере како би се корисницима организовало време на дневном нивоу и испунило културно – уметничким и другим активностима и садржајима.

Дом ће убудуће евалуацију плана услуга и поновни преглед радити у складу са роковима прописаним индивидуалним плановима услуга.

Дом ће убудуће индивидуалне планове услуга прилагођавати потребама, способностима и интересовањима корисника.

Дом ће убудуће досијее корисника водити уредно и у њих улагати сву документацију предвиђену Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите.

Дом ће предузети мере како би просторија за пружање здравствене заштите адаптирале.

Дом ће предузети мере и обезбедити хидрауличне кревете и поправити или обезбедити нов ЕКГ апарат.

Дом ће започети вођење посебне и уредне књиге евиденције о повредама корисника, у коју ће се уписивати сви случајеви повреда корисника.

Свака повреда детаљно ће се описати, као и време настанка, тачна локализација, начин настанка повреде, тежина повреде, да ли је коришћен лек, да ли је незгода или намерно нанета повреда, као и околности под којима је повреда настала.

У Дому ће се сачинити протокол о поступању у случајевима неочекиване (напрасне) смрти корисника, у који ће се уносити најмање следећи подаци: генералије, година рођења, дијагноза, време и датум наступања смрти, особа која је констатовала смрт.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће, у сарадњи са релевантним органима власти, сачинити протокол о поступању у случајевима неочекиване (напрасне) смрти корисника у установама социјалне заштите домског типа.

I-4 – Препоруке упућене ради унапређења поступања према избеглицима / мигрантима

Прихватни центар у Обреновцу⁴⁹

Службеници Комесаријата неће мигранте који ремете ред у Прихватном центру у Обреновцу смештати у изолацију, већ ће према њима искључиво поступати полицијски службеници у складу са законом прописаним условима.

Центар за азил у Бањи Ковиљачи⁵⁰

Комесаријат за избеглице и миграције ће у сарадњи са Министарством здравља предузети све мере и активности из своје надлежности како би се у Центру за азил у Бањи Ковиљачи омогућило ангажовање медицинског техничара/ке, користећи постојећа средства из донација (буџета Данског савета за избеглице).

Прихватни центар у Прешеву⁵¹

Комесаријат ће предузети мере како би се обезбедили адекватни смештајни услови за боравак свих миграната у Прихватном центру у Прешеву, пре свега у погледу проветрености, загрејаности, осветљености и услова за одржавање хигијене.

У Прихватном центру у Прешеву успоставиће се и водити посебна евиденција о ванредним догађајима.

У циљу побољшања хигијенских услова у Прихватном центру Прешево успоставиће се распоред за одржавање хигијене простора у којима бораве мигранти.

У Прихватном центру Прешево, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Прешеву водити евиденцију доделе мигрантима неопходних ствари (средстава за одржавање хигијене, гардеробе, обуће и других) тако да се из ње може утврдити врста и количина додељених ствари, мигрант коме су додељене и датум доделе и омогућиће мигранту који је примио ствари да својим потписом потврди веродостојност ове евиденције.

Прихватни центар у Бујановцу⁵²

У Прихватном центру у Бујановцу успоставиће се и водити посебна евиденција о ванредним догађајима.

У Прихватном центру Бујановац, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Бујановцу водити евиденцију доделе мигрантима неопходних ствари (средстава за одржавање хигијене, гардеробе, обуће и других) тако да се из ње може утврдити врста и количина додељених ствари, мигрант коме су додељене и датум доделе и омогућиће мигранту који је примио ствари да својим потписом потврди веродостојност ове евиденције.

---

⁴⁹ Извештај о посети ПЦ Обреновац, број 281-2/18 од 6. фебруара 2018. године.

⁵⁰ Извештај о посети ЦА Бања Ковиљача, број 281- 19/18 од 22. марта 2018. године.

⁵¹ Извештај о посети ПЦ Прешево, број 281-39/18 од 22. маја 2018. године.

⁵² Извештај о посети ПЦ Бујановац, број 281- 36/18 од 22. маја 2018. године.

Прихватни центар у Врању⁵³

У Прихватном центру Врање, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Врању водити евиденцију доделе мигрантима неопходних ствари (средстава за одржавање хигијене, гардеробе, обуће и других) тако да се из ње може утврдити врста и количина додељених ствари, мигрант коме су додељене и датум доделе и омогућиће мигранту који је примио ствари да својим потписом потврди веродостојност ове евиденције.

У Прихватном центру у Врању успоставиће се и водити посебна евиденција о ванредним догађајима.

Прихватни центар у Босилеграду⁵⁴

У Прихватном центру Босилеград, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Прихватни центар Принциповац⁵⁵

У Прихватном центру Принциповац, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Прихватни центар Адашевци⁵⁶

У Прихватном центру Адашевци, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Прихватни центар у Пироту⁵⁷

У Прихватном центру у Пироту, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Прихватни центар у Димитровграду⁵⁸

Комесаријат ће предузети мере како би се побољшали хигијенски услови у Прихватном центру у Димитровграду, како у заједничким просторијама, тако и у собама у којима су смештени мигранти.

Комесаријат ће предузети мере како би се поправило и поново оспособило за рад женско купатило у Прихватном центру у Димитровграду.

У Прихватном центру у Димитровграду, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Прихватни центар Дивљана⁵⁹

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру Дивљана водити евиденцију доделе мигрантима неопходних ствари (средстава за одржавање хигијене, гардеробе, обуће и других) тако да се из ње може утврдити врста и количина додељених

⁵³ Извештај о посети ПЦ Врање, број 281- 37/18 од 22. маја 2018. године.

⁵⁴ Извештај о посети ПЦ Босилеград, број 281-38/18 од 22. маја 2018. године.

⁵⁵ Извештај о посети ПЦ Принциповац, број 281-43/18 од 22. маја 2018. године.

⁵⁶ Извештај о посети ПЦ Адашевци, број 281- 42/18 од 22. маја 2018. године.

⁵⁷ Извештај о посети ПЦ Пирот, број 281- 41/18 од 28. маја 2018. године.

⁵⁸ Извештај о посети ПЦ Димитровград, број 281- 44/18 од 13. јуна 2018. године.

⁵⁹ Извештај о посети ПЦ Дивљана, број 281- 46/18 од 28. маја 2018. године.

ствари, мигрант коме су додељене и датум доделе и омогућиће мигранту који је примио ствари да својим потписом потврди веродостојност ове евиденције.

У Прихватном центру Дивљана, Комесаријат ће размотрити могућности за побољшање исхране у складу са потребама миграната.

Центар за азил у Тутину⁶⁰

Службеници Центра за азил у Тутину ће евидентирати све ванредне догађаје у евиденцију ванредних догађаја.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се мигрантима у Центру за азил у Тутину обезбедила исправна вода за пиће и размотриће могућност унапређења квалитета и разноврсности исхране.

Центар за азил у Сјеници⁶¹

Службеници Центра за азил у Сјеници ће евидентирати све ванредне догађаје у евиденцију ванредних догађаја.

---

⁶⁰ Извештај о посети ЦА Тутин, број 281- 74/18 од 11.септембра 2018. године.

⁶¹ Извештај о посети ЦА Сјеница, број 281- 73/18 од 11. септембра 2018. године.

ДОДАТАК II

Одлука о накнадама за учешће у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре

*Пречишћен текст у примени од 6. 11. 2018. г.

Члан 1.

Овом одлуком утврђује се висина накнаде за рад представника удружења - стручњака у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ), као и за сарадњу са академском заједницом и истраживачким институцијама.

Члан 2.

По основу ангажовања представника удружења у активностима НПМ, удружењима припада накнада за сачињавање извештаја из посета и других писаних аката.

Члан 3.

Удружењу се исплаћује накнада ангажованог стручњака за потребе НПМ:

1. анализа, систематизација и структурирање материјала за припрему посете или других активности;
2. структурирање и сачињавање упитника и других помоћних материјала;
3. израда извештаја о обављеним посетама и препорука за унапређење поступања;
4. израда стручних налаза и мишљења о поступању према лицима лишеним слободе;
5. израда анализа и мишљења о прописима и стандардима, као и њиховом спровођењу;
6. израда осталих писаних аката;
7. посете местима у којима се налазе лица лишена слободе.

Члан 4.

Удружењу се исплаћује накнада за рад ангажованог стручњака, обрачуната по броју започетих сати које је ангажовани стручњак провео у посети местима у којима се налазе лица лишена слободе, односно по броју сачињених страна текста у формату А4. Основица за обрачун накнаде јесте двоструки износ просечне месечне зараде по запосленом у Републици Србији, без пореза и доприноса, исплаћене за месец који је претходио предузетим активностима ангажованог стручњака, према подацима органа надлежног за послове статистике.

Обрачуната накнада за рад је нето износ који припада ангажованом стручњаку, која се Удружењу исплаћује увећана за износ пореза и доприноса.

Члан 5.

Висина средстава за накнаду за рад стручњака који су ангажовани преко удружења утврђује се и преноси удружењу на основу фактуре Удружења, уз коју је приложен обрачун и спецификација накнаде за обављене послове.

Обим обављених послова потврђује овлашћено лице НПМ, ваљаност обрачуна накнаде за обављене послове потврђује овлашћено лице Одсека за материјално финансијске послове, а исплату одобрава овлашћено лице Заштитника грађана.

Пренос утврђене накнаде врши Одсек за материјално финансијске послове у складу са правилима функционисања плаћања у систему Трезора.

Уколико је уговорено вишемесечно извршавање послова са накнадом која се исплаћује периодично за сваки месец, сачињава се Обрачун за сваки период за који се врши исплата.

Члан 6.

Уколико се активности НПМ за које је ангажовани стручњак морају обавити ван места пребивалишта или боравишта стручњака, у трајању више од осам часова, рачунајући и време потребно за долазак у место извршења активности и време потребно за повратак, организацију и плаћање превоза и смештаја стручњака на службеном путовању врши Заштитник грађана, сходно Уредби о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника ("Сл. гласник РС", бр. 98/2007 - пречишћен текст, 84/2014 и 84/2015).

Члан 7.

Средства за плаћање трошкова превоза и смештаја ван места пребивалишта, односно боравишта и средства за накнаду за рад стручњака који су ангажовани преко удружења планирају се и обезбеђују у финансијском плану Заштитника грађана за сваку буџетску годину.

Члан 8.

Ова одлука ступа на снагу даном објављивања на огласној табли Стручне службе Заштитника грађана.

ГЕНЕРАЛНА СЕКРЕТАРКА

ДОДАТАК III

Споразум о сарадњи

Закључен између:

Република Србија Заштитник грађана

и

Удружења

Овим Споразумом уређује се сарадња коју ће Заштитник грађана остваривати са Удружењем у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ), а на основу Одлуке Заштитника грађана број 285-25/2018, дел. бр. 13485 од 24. априла 2018. године о избору удружења са којима ће Заштитник грађана сарађивати у обављању послова НПМ и у складу са чланом 2а. став 2. Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ- Међународни уговори“, бр. 16/05 и 2/06 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/11).

Сарадња Заштитника грађана са Удружењем у обављању послова НПМ спроводиће се кроз учешће представника и сталних стручних сарадника Удружења у:

- посетама местима где се налазе или се могу налазити лица лишена слободе (у даљем тексту: ЛЛС);
- изради извештаја или делова извештаја о обављеним посетама местима где се налазе или се могу налазити ЛЛС;
- изради препорука за отклањање утврђених недостатака у раду установа где се налазе или се могу налазити ЛЛС;
- давању стручних налаза и мишљења о здравственом стању, нарочито насталим физичким повредама и претрпљеном психичком болу као последици било ког облика злостављања;
- дијалогу између НПМ и надлежних органа поводом спровођења препорука НПМ и унапређења положаја ЛЛС;
- изради извештаја или делова тематских извештаја о стању у области положаја ЛЛС;
- сачињавању прилога за годишње извештаје НПМ;
- изради анализа и/или мишљења о прописима или нацртима прописа којима се уређују положај, права и обавезе ЛЛС;
- обуци чланова тима НПМ за посете местима где се налазе или се могу налазити ЛЛС;
- обуци запослених у установама у којима се налазе ЛЛС;
- учешће и излагање на скуповима које организује НПМ у циљу промоције превенције тортуре и борбе против некажњивости за тортуру,

као и обављању осталих послова НПМ, у складу са чланом 2а. став 2. Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.

У свим актима НПМ у чијем настанку је учествовало Удружење биће назначен његов допринос и на видном месту истакнут лого Удружења.

Удружење је овлашћено да у својим актима и обраћањима јавности прикаже своју улогу коју има у обављању послова НПМ.

Поверљиве информације до којих дође Удружење на основу учешћа у обављању послова НПМ-а, чуваће као тајну.

Лични подаци не смеју бити објављени без изричите сагласности лица о коме се ради.

Право приступа тајним подацима имају правна и физичка лица, на начин и под условима утврђеним чланом 46. Закона о тајности података („Сл. гласник РС“, бр. 104/09), односно лица која по основу споразума пружају услуге Заштитнику грађана.

Наведена лица дужна су да писаном изјавом потврде да су упозната са Законом о тајности података и Правилником за успостављање система поступака и мера заштите тајних података у Заштитнику грађана (Бр. 272-292/2018, дел бр. 10767 од 3. априла 2018. год.).

Приступ документима означеним вишим степенима тајности могућ је лицима која имају одговарајући сертификат или дозволу надлежног државног органа.

Лице које користи тајни податак, или се упознало са његовом садржином, дужно је да га, на сврсисходан начин и од свакога, чува (без обзира на начин на који је за тај податак сазнало) и после престанка радног односа или функције у Заштитнику грађана, односно дужности или чланства у Удружењу.

У случају губитка, крађе, оштећења, уништења или неовлашћеног откривања тајних података, лице које дође до тог сазнања, без одлагања, обавештава надлежно (овлашћено) лице у Заштитнику грађана. Потом се предузимају потребне мере за утврђивање околности због којих је дошло до ванредног догађаја и врши процена могуће или проузроковане штете. Уколико је штета настала, спроводе се активности да се иста отклони или умањи. О предузетим мерама, поред раскида уговора, овлашћено лице обавештава надлежни орган.

Удружење има право на накнаду трошкова за активности које предузима на основу овог Споразума, а у складу са актом Заштитника грађана којим се регулише накнада трошкова при обављању послова НПМ од стране удружења.

Сарадња остварена на основу овог Споразума не утиче на остваривање надлежности Заштитника грађана и активности Удружења заснованим на важећим прописима.

По ступању на снагу овог Споразума Удружење ће одредити овлашћено лице за остваривање сарадње са Заштитником грађана у обављању послова НПМ и о томе ће обавестити Заштитника грађана.

Измене и допуне овог Споразума могу се вршити сагласношћу воља и писаним путем.

Споразум је закључен на период од једне године од дана закључења и може сагласношћу воља и писаним путем бити продужен на период од још једне године.

Споразум је сачињен у четири истоветна примерка, по два за сваку страну потписницу.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

УДРУЖЕЊЕ
